ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 387
Субота, 30 мај 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ЧУДОВИШТЕ ЈЕ ЗАДРХТАЛО, СКЛУПЧАЛО СЕ И ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА...

...СПУСТИЛО СЕ НА ПОД АРЕНЕ И ОСТАЛО... НЕПОМИЧНО!

ГЛЕДАЈТЕ! ПОБЕДИЛИ СУ! ВЕЛИКИ ГОРАХ ЈЕ МРТАВ!

ФЛАШ И ЗАРКОВ СУ ОСЛОБОЂЕНИ ИЗ ПОДВОДНЕ АРЕНЕ...

ЖИВЕЛИ ВЕЛИКИ БОГОВИ КОЈИ СУ ДОШЛИ ДА НАС СПАСУ!

ПОБЕДИЛИ СУ ВЕЛИКОГ ГОРАХА!

УРА ЗА БОГОВЕ!

ДА, ГРАЂАНИ! БОГОВИ СУ ДОШЛИ ДА НАС ОСЛОБОДЕ...

...ДА НАС ОСЛОБОДЕ ОД НОАХИМОВЕ ТИРАНИЈЕ!

НОАХИМ! ПОКУШАО ЈЕ ДА НАС НАХУШКА НА БОГОВЕ!

ДА! УХВАТИМО НОАХИМА!

ДОЛЕ ТИРАНИН!

ШТ...? ЊЕГОВА ЛОЖА ЈЕ ПРАЗНА!

КУКАВИЦА ЈЕ ПОБЕГЛА!

НОАХИМ ЈЕ ПОБЕГАО!

ЗА ЊИМ!

У ПАЛАТУ!

СМРТ НОАХИМУ!

КАКО СЕ ОСЕЋАШ, ФЛАШЕ!

БУЧИ МИ ГЛАВА! КАКВА ЈЕ ТО ВИКА ОКО НАС?

КОЛО СРЕЋЕ СЕ ОКРЕНУЛО! ТРАЖЕ НОАХИМОВУ ГЛАВУ! ОН ЈЕ ПОБЕГАО... С ДЕЈЛ!

ОХ... УПОТРЕБИЋЕ ЊУ КАО ШТИТ! РАЗЈАРЕНИ НАРОД МОЖЕ И ЊУ УБИТИ! ДАЈ МИ РУКУ ЗАРКОВЕ!

МОРАМО НАЋИ ДЕЈЛ ПРЕ НО ШТО НАРОД СТИГНЕ ДО ПАЛАТЕ!

ТИ СИ СУВИШЕ СЛАБ! ПУСТИ МЕНЕ ДА... ХЕЈ! ФЛАШЕ!

И МЕНИ СЕ ВРТИ У ГЛАВИ... ТЕШКО ДИШЕМ!

ВАЗДУХ... ИЗГЛЕДА УСТАЈАО!

МОРА ДА ЈЕ ТО УГЉЕН-ДИОКСИД! НЕКО ЈЕ ПРЕСЕКАО ПРИЛИВ ВАЗДУХА!

НАСТАВИЋЕ СЕ

У ОВОМ БРОЈУ:

Т.—28/59

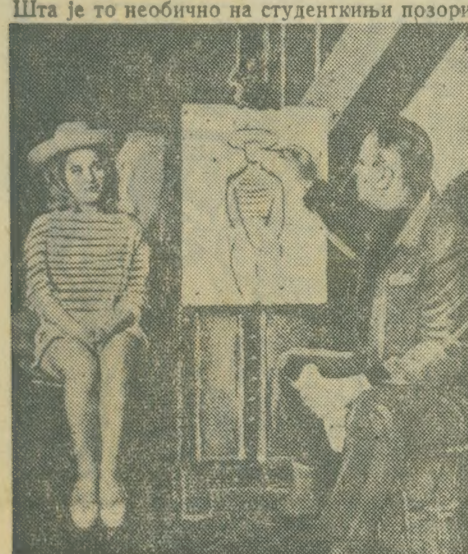
МОДЕЛ 27 СЛИКАРА И ВАЈАРА

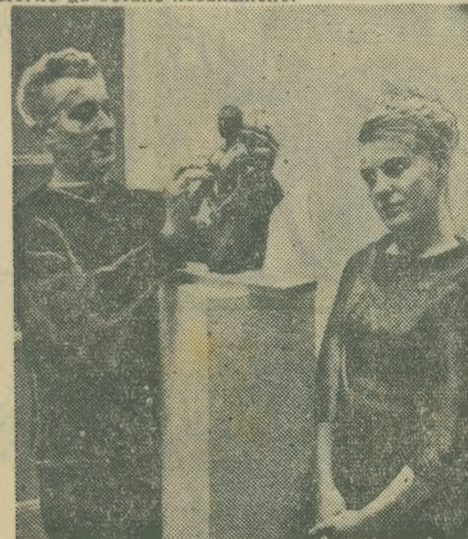
У Паризу,метрополи ликовних уметности, у коме живи око 50.000 сликара и вајара, једна млада жена постигла је рекорд своје врсте. Двадесет седморици уметника послужила је као модел а сваки од њих је у слободној интерпретацији остварио портре, композицију или акт.

Вивјан Теофилдес није професионални модел, већ обдарена ученица у једној од чувених париских школа за драмску уметност у позоришту „Вије Коломбије". Има деветнаест година и удата је за једног младог глумца.

Шта је то необично на студенткињи позоришне уметности што буди инспирацију толиких париских уметника, међу којима се налази и чувени јапански сликар Фужита? У њеном лику има класичне лепоте и романске продуховљености, што је доста ретко, и што није могло да остане незапажено.

Пошто савременим уметницима модел служи само као полазна тачка за креацију, између платна појединих сликара постоји прилична разлика. Запитана шта мисли о толиким уметничким делима, она је одговорила:

— Мада ни на једном платну не налазим потпуно себе, на свима се ипак препознајем.

Овај модел не прима никакву награду за позирање, јер јој то није професија. Али пошто приходи младог глумца нису довољни за скупи париски живот, они кад год имају времена одлазе на турнеје по селима и малим местима где изводе скечеве.

* * *

Највећа плима на свету наилази двапут дневно у источном делу Фунди Залива, у Новој Шкотској. Вода се тада уздигне и до 17 метара што значи до висине вишеспратне зграде. Тада се потоци у околини претварају у велике слановодне реке. После повлачења воде остају само суви канали и рукавци прекривени црвеним блатом.

* * *

Око 100.000 познатих примерака морских шкољки мање су од једног сантиметра, док је велики број тако сићушан да се може распознати само под микроскопом. Насупрот њима, неке шкољке су толико велике да их је немогућно донети кући у обичној корпи. Једна врста шкољки која живи у Пацифику, може нарасти као велики казан и бити тешка и до 230 килограма.

О СВЕМУ ПО МАЛО

Број аутомобила стално расте. Првог јануара 1955 године у читавом свету број аутомобила износио је 85 милиона. Првог јануара прошле године тај број се попео на 107,2 милиона. Већину тога чине путнички аутомобили — 82,3 милиона. Приближни прорачун показује да светски аутомобилски парк може да обезбеди истовремени превоз једне милијарде људи.

Међутим, не расте само број, већ и просечан век, односно број километара које један аутомобил превали пре но што оде у старо гвожђе. Године 1925, тај број километара износио је 41 хиљаду, док се у 1957 години повећао до 224.000 километара.

*

Највећу цваст на свету има једна врста индиске палме. Њена цваст достиже висину од 14 метара, а у пречнику има 12 метара. У једној таквој цвасти има до 100.000 посебних цветова.

Најмању цваст има једна трава која расте на Корзици: њена „величина" не премаша 3 километра.

*

У старом Египту млеко се смело пити само разблажено водом: пола млеко — пола вода. Чисто млеко сматрано је луксузом, који су себи могли да дозволе само најбогатији. У Египту су краве употребљаване за вучу, а за годину дана давале су свега око 350 литара млека које би углавном попило теле.

Године 1957, просечна количина млека која се од једне краве добијала у колхозима СССР-а износила је 1858 литара. То значи да би свака крава могла да прехрани пет до шест телади. Краве-рекордерке, које дају 6—8 хиљада литара млека годишње могле би да „одгаје" 20 до 30 телади.

*

Обично набрајање материја познатих модерној хемији испунило би много хиљада страница. Јер, у тај списак требало би унети више од сто хемиских елемената и њихових 1100 изотопа, око 50.000 назива природних руда, минерала и разних неорганских једињења и око три милиона природних и синтетичних органских једињења.

*

На уском, дрвеном оградом оивиченом игралишту, сваки хокејиста у току једне утакмице претрчи не мање од 5 километара с просечном брзином од 14—15 километара на час. У тренуцима кад је игра најживља, њихова брзина достиже и 48 километара. Исто толико претрче за време утакмице и играчи одбојке. Притом

њихова просечна брзина износи 17 километара на час. А тенисери? За време утакмице од пет сетова они превале око 2 километра брзином од 20 километара на час.

РИБЕ—ПАПАГАЈИ

Рибе-папагаји, од којих две врсте живе у водама Западне Индије, — праве себи „спаваћице". Оне припадају породици риба и могу се наћи у свим тропским водама. У сумрак риба почиње да лучи неку врсту провидног омотача и он је, сем уста, целу обавије. Овај процес траје читав сат, али престаје чим се појави светлост. Научници нису начисто чему служи овај омотач рибама тропских мора.

* * *

Кожа слона тешка 2.000 килограма изложена је у Природњачком музеју у Вашингтону, а слон коме је припадала, убијен 1955 године у Африци, био је веома велик. Његова висина до рамена износила је четири метра. Кожу нису могла да подигну 23 урођеника, а за њено препарирање био је потребан читав камион соли.

* * *

Дијамантска Стена, мало стрмо острво недалеко од обале Мартиника, пре 156 година названа је „Ратником". Британски официри и морнари рукама су извлачили тешке топове уз литице и борили се против Француза 1803 године.

* * *

Два отиска стопала, потпуно иста, — не постоје, по мишљењу стручњака, као што не постоје ни два сасвим једнака отиска прстију. Због тога и отисци стопала понегде служе за идентификовање људи.

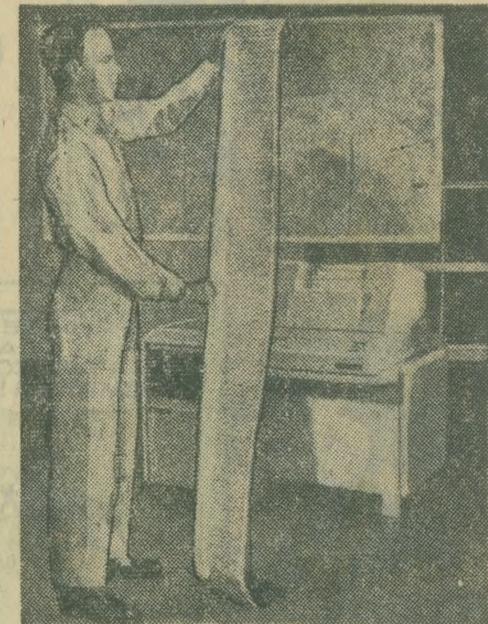
У овој електричној гитари, која је тешка 9,5 килограма, налази се појачивач, батерије и звучник. Микрофон је такође причвршћен.

* * *

* * *

У базену где се врше испитивања један пилот провео је 72 часа у малој капсули која ће служити за спасавање пилота. Њена унутрашњост је отприлике као у једном већем фрижидеру, где се поред пилота налази и најнеопходнија храна и опрема. Капсуле ће се користити за авионе који лете брже од звука.

* * *

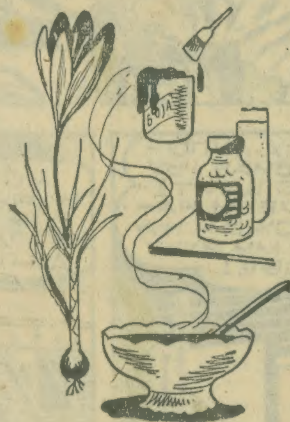
Куцајући много брже него просечна дактилографкиња — нови пријемник може да напише 3.000 речи у минуту, што износи у дужину 180 сантиметара. Слова и бројеве откуцавају електроде „пиштољи" уместо дирки које се налазе на писаћој машини.

Шафран—најскупљи зачин на свету

Шафран се увози у све земље света знатно мање него други познати зачини. У Сједињеним Америчким Државама троше га свега 1.700 килограма годишње. Ова наизглед мала количина постаће огромна ако се сазна да је за свега пола килограма шафрана потребно најмање 225.000 жигова биљке познате под именом Crocus sativus.

То је главичаста биљка ниског раста с танким листићима и бледољубичастим цветовима. Расте у Јужној Европи и Азији. Сада се углавном одгаја у Шпанији, Грчкој и Француској.

Сваки цвет биљке има три жига одакле се добија зачин.

То су фина, наранџасто-црвена влаканца која се морају убрати руком и најбрижљивије осушити пре него што се упакују за испоруку. После овога биће сасвим јасно и оправдано зашто је шафран најскупљи зачин на свету.

Вавилонци, Грци и Римљани су га поред зачина за јело употребљавали и као парфем, боју и лек.

Као средство за бојење тканина шафран је био нарочито цењен, углавном због сличности злату. Племство и чланови краљевских породица облачили су одећу са блиставо златастим преливима. Жене су га употребљавале за бојење косе и мазање образа.

Екстрактом шафрана прскане су позоришне дворане и купатила, јер је његов егзотичан мирис био веома пријатан. У медицини је употребљаван као лек против жутице и неких нервних поремећаја.

Као зачин употребљава се у веома малим количинама, па се тако и пакује. Може се добити у целим, влакнастим струковима или као прах што је знатно погодније.

Шафран је важан зачин за справљање многих специјалитета, али се препоручује да буде додат топлом, још некуваном јелу. Само тако ће боја и укус овог скупоценог зачина бити равномеран.

Универзитет за кловнове

У Москви постоји школа за кловнове. Интересовање је велико јер се пријављује више хиљада људи, а она прима свега 150 њих. Ови такозвани „кловн-студенти" током школовања имају строгу наставу и стални тренинг, па тек после добијају диплому са којом имају право на јавно иступање. Диплома вреди исто као и свако универзитетско сведочанство, јер тада могу добити намештење у једном од осамдесет руских циркуса.

Површина еритроцита

Познато је већ да здрав човек у свом организму има око 5 литара крви. Познато је такође да један кубни милиметар крви садржи поред осталог и највише црвених крвних зрнаца — еритроцита — близу 5,000.000. Али како написати и прочитати цифру која би означавала колико еритроцита има у 5 литара крви? Људи су се зато досетили и израчунали површину, коју би ти сићушни делови попунили кад би се сложили један до другог. Пошто их има заиста много и њихова површина није мала — 3.500 квадратних метара.

Звиждање уместо радара

Постоји једна лука на свету у коју су се бродови усуђивали да уплове и по највећем невремену још много пре но што су били конструисани први радари и радио локатори. То је лука Сан Себастијан на острву Гомере, познатом по томе што се његови становници споразумевају — звиждањем

Не разговарају на тај начин само пастири километрима у-

даљени један од другог, него и морепловци и рибари. За време магле, стојећи на високој стени изнад залива, лоц прати погледом врхове катарки брода који се приближава луци и звиждуком му показује правац.

И кад је лепо време на стени често дежура човек. Звиждећи читаве дугачке реченице, он јавља рибарима, који су са својим баркама кренули у лов, на коју је страну скренуло јато риба.

Државне вране

Средњовековно оружје, драгоцености краљевске круне, колекције справа за мучење, шта се све не чува у лондонском Тауеру. Али, његова најнеобичнија „знаменитост" свакако су — вране.

Већ стотинама година живе ове црне птице под сводовима замка на периферији бучног Ситија. Њих не држе због тога што дају Тауеру средњовековни колорит. Задатак птица је да „чувају" саму Британску Империју. Наиме, према једном старом пророчанству империја ће постојати све донде док у Тауеру буду живеле вране.

Годинама већ државна благајна даје одређену своту за њихово издржавање. А специјални старатељ купује за тај новац коњско месо које се редовно „сервира" црним птицама.

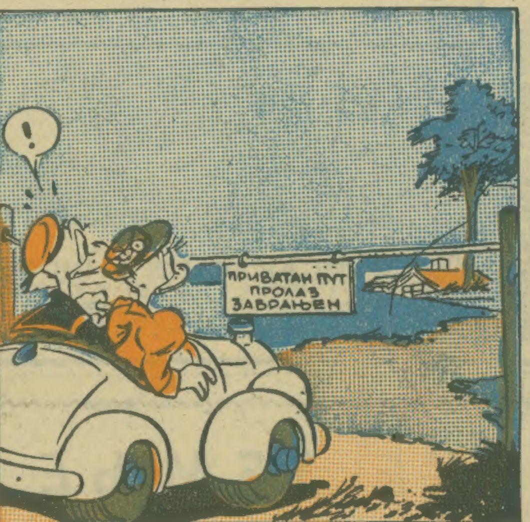

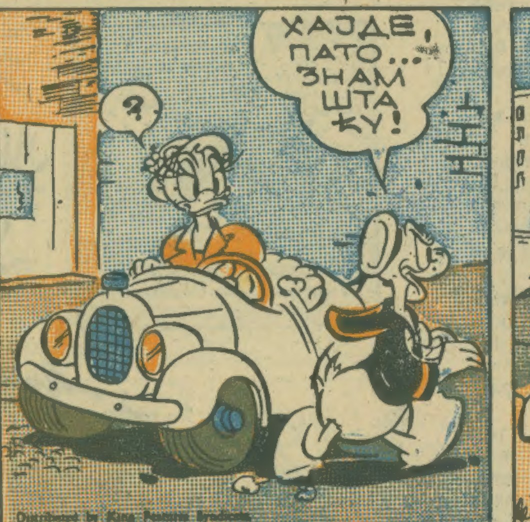

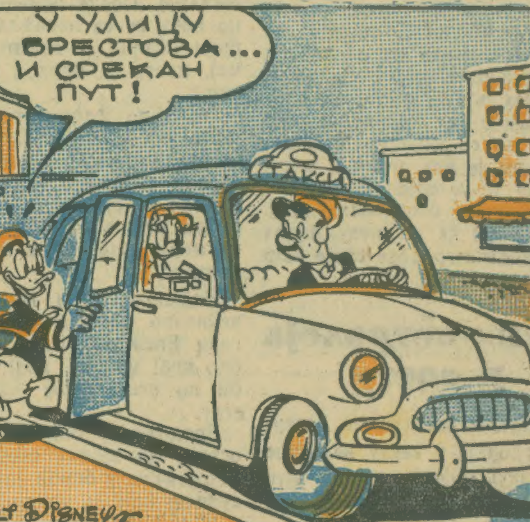

ПЛЕМЕНИТОСТ МАЈМУНА

Један мали домаћи мајмун годинама је забављао и развесељавао породицу Дипре из околине Бордоа. За време обеда седео је поред свога газде и са великим задовољством и сам учествовао у јелу: грицкао коре хлеба које су му сви чланови породице давали.

Једног дана мајмун је почео да прикупља коре хлеба које је добијао и да их односи после ручка у башту.. Сви су били изненађени због овог његовог особењаштва и издвајања. Неколико дана ипак нико није обраћао пажњу на ове његове поступке али је потом љубопитљива домаћица одлучила да га кришом прати и открије прави разлог. Мајмун је као и претходних дана отскакутао у дно велике баште и сав хлеб ставио пред ноге једног мршавог голуба сакривеног у трновитом жбуну малине. Птица није одлетела већ се чак прислонила уз дошљака. Тек после је жена приметила да је несрећни голуб инвалид без једне ноге.

Машина за шивење на сунчани погон

На последњем париском велесајму, једно велико француско предузеће за израду машина за шивење изложило је модел шиваће машине која ради на сунчани погон: сунчеви зраци — могу бити и вештачки — скупљају се у једну силицијумску батерију. Енергију која се у њој развија, преносе на машину ћелије начињене од никла и кадмијума. Ако између светлосног извора и ћелија поставимо заклон, машина се одмах зауставља.

За нестрпљиве госте

Укрштене речи на снежнобелом столњаку претстављају најновију атракцију једног ресторана у Филаделфији. Захваљујући томе гостима није досадно и они не пожурују келнере да их што пре услуже. Решавају укрштене речи нарочитим оловкама чији се траг лако брише, тако да и каснији гости могу такође да се забаве и прекрате време.

ЈАБУКЕ УМЕСТО ЧЕТКИЦЕ ЗА ЗУБЕ

Јабука претставља прворазредно средство за чишћење зуба. Жвакање једне једине јабуке отстрањује са зуба и из усне дупље 96,7 отсто бактерија. Друго по ефикасности средство претстављало би жвакање коре од поморанџе којој се додаје мала количина парафина. Прање зуба четкицом у трајању од три минута, долази тек на треће место. Тако гласи званично саопштење удружења америчких зубних лекара.

Ради опита на универзитету савезне америчке државе Мичиген 500 студената је свакодневно добијало по једну велику јабуку, док других 500 нису смели читаву годину дана да поједу ни једну једину. Обе групе су затим биле даље подељене на подгрупе, и то према годинама, стању здравља и телесној конструкцији. Свестрани лекарски прегледи извршени на крају тог великог опита, који је трајао годину дана, показали су, мада сви подаци још нису систематски сређени нарочито у погледу зуба, огромно преимућство оних који су јели јабуке.

МАТЕРИНСКА ЉУБАВ

Једна мачка, која је живела у околини неке фабрике аутомобила у Детроиту, пошто није имала ни куће ни огњишта, ушуњала се једне ноћи у велики отшкринути сандук пун разних амутомобилских делова у чијем се дну налазило мало сламе. У свитање, шест танких гласића замаукало је поред срећне мајке.

Али радост породице није била дугог века. Само неколико часова касније мачка је чула снажне ударце чекића — људи су закивали сандук. Да не би довела у опасност своје мале она није пустила ни гласа и није покушала да умакне. Тако је цела породица у сандуку упућеном једној гаражи у Каиру кренула на дуг пут преко Океана. Вожња камионима је трајала седам а бродом 20 дана.

Када је власник гараже у Каиру отворио сандук устукнуо је изненађен. Пред собом је видео шест дивних ухрањених мачића и јадну мачку која је личила на костур и једва давала знаке живота. Свима је било јасно да је мати жртвовала себе да би спасла своје младе. За све време путовања хранила се једино машинском машћу којом су били подмазани метални делови.

Одмах после доласка у Каиро мачка је цркла, а власник гараже је прихватио свих шест мачића.

Фабрика мастила у соби

На храстовом паркету гвоздене „ноге" постеље или каквог гвозденог сточића остављају црне мрље. Ако се то догодило и код вас, знајте: у соби је прорадила „фабрика мастила". У храстовима дашчицама пода има много танина, а он, сједињујући се с гвожђем, образује црну материју. Раније се мастило и справљало на тај начин: од танина и гвожђа.

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

АБДАЛА ИБН АЛ ЗУБАИР (622-692)

МУХАМЕДОВ НЕЋАК И ПРВО ДЕТЕ РОЂЕНО У МУСЛИМАНСКОЈ ВЕРИ, ДОБИО ЈЕ НА ДАН РОЂЕЊА ЗЛАТНУ КАПУ КОЈУ ЈЕ **70 ГОДИНА НОСИО СВАКОГ ДАНА**

ЧУДАН ИЗВОР У БРИЈУ (ФРАНЦУСКА) 2.000 ГОДИНА ИЗ ЊЕГА ЗИМИ ИЗВИЈА ТОПЛА, А ЛЕТИ ХЛАДНА ВОДА

ТАЈНА ЈЕДНОГ ЧАСОВНИКА

ЧАСОВНИК КОЈИ ЈЕ КОНСТРУИСАО ЧУВЕНИ ФРАНЦУСКИ МАЂИОНИЧАР ХУДИНИ ПОТПУНО ЈЕ ПРОВИДАН — ИПАК ЗА **100 ГОДИНА** НИКО НИЈЕ УСПЕО ДА ОТКРИЈЕ ШТА У ЊЕМУ ПОВЕЗУЈЕ МАШИНЕРИЈУ И КАЗАЉКЕ

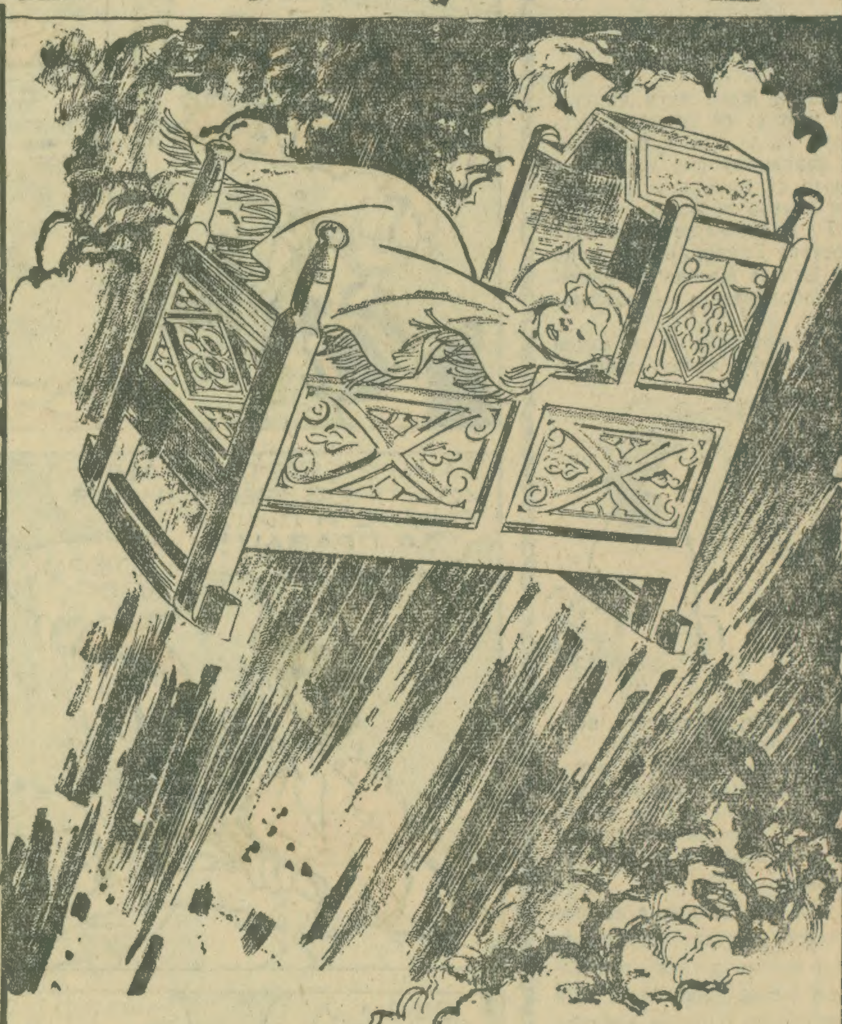

ЗАМАК КОЈИ ЧУВА ТРАГОВЕ НЕСРЕЋЕ

НА ЗАМКУ БРУКУ, У АУСТРИЈИ, У КОМЕ ЈЕ ГРОФ ХАЈНРИХ IV ПОКУШАО ДА ОТРУЈЕ СВОЈУ ЖЕНУ АЛИ ЈЕ ОНА ТАЈ ОТРОВ ПРОСУЛА КРОЗ ПРОЗОР, И ДАНАС СЕ, ПОСЛЕ **307** ГОДИНА, НА ЈЕДНОМ СПОЉАШЊЕМ ЗИДУ ВИДЕ ДВА ДУГАЧКА ЖУТА ТРАГА.
ЗАМАК ЈЕ НЕКОЛИКО ПУТА КРЕЧЕН, АЛИ ТРАГОВИ ОТРОВА УВЕК ИЗБИЈУ!

ОТИСАК ШАПЕ ДИНОСАУРА ОТКРИВЕН У КАМЕНУ У ЈЕДНОМ КАМЕНОЛОМУ У БЛИЗИНИ ЈОРК СПРИНГСА (САД)

БЕБА КОЈУ ЕКСПЛОЗИЈА НИЈЕ НИ ПРОБУДИЛА

БЕБУ КОЈА ЈЕ СПАВАЛА У СВОЈОЈ КОЛЕВЦИ У УЛИЦИ ГРЕЈТ ТАУЕР У ЛОНДОНУ, СТРАХОВИТА ЕКСПЛОЗИЈА, КОЈА ЈЕ РАЗРУШИЛА КУЋУ, ОДБАЦИЛА ЈЕ НА КРОВ ОБЛИЖЊЕ ЦРКВЕ — ГДЕ СУ ЈЕ КАСНИЈЕ НАШЛИ, НЕОЗЛЕЂЕНУ, КАКО МИРНО СПАВА
РОДИТЕЉИ ДЕТЕТА НАСТРАДАЛИ СУ ОД ЕКСПЛОЗИЈЕ ТАКО ДА СЕ ЊЕГОВО ИМЕ НИКАД НИЈЕ ДОЗНАЛО (4 ЈАНУАР 1649)

ДАЛЕКЕ ЗЕМЉЕ И НАРОДИ

ГВИНЕЈА

Изгледало је све изгубљено. На бесконачном воденом пространству Атлантског Океана ветрови су њихали бродове, играли се њима и ломили их о таласе. На путу од Португалије до афричких обала, у сталној борби, људи су уложили сву снагу да се одупру стихији. Било им је већ доста и мора, и воде и — живота. Сваког тренутка су очекивали крај. Чинило им се да више никад неће видети градове своје Португалије. После жарког сунца по небу су се наваљали густи црни облаци, и пошто је био мај, почео је период великих киша.

Један по један брод се одвајао од конвоја. Таласи су их развлачили на разне стране, неке одводили у пропаст. На пучини су се видела само два брода која као да су бежала од нечег што их је гонило и претило.

Наједном, пред њима, неочекивано, зацрнели су се брегови Бисагоса. То је најзад био крај мукама, крај пловидби по непознатом пространству.

Бродови су остали на том острву да залече своје ране задобивене у борби са жарким сунцем које је пекло понекад и до 45 Целзијевих. После овога као да се у црнилу спојило море и небо. Док је у њиховој земљи мај пун цвећа, овде су се спустиле кише које ће престати тек када у Португалији отпочне јесен.

За тих шест месеци људи су се мало опоравили, искрпили и уредили бродове и кренули натраг у своју Португалију.

То је био први сусрет људи, врло непријатан са обалама земље која је касније названа Гвинеја. Отада је прошло пет векова.

Тако су по прилици изгледали походи чувених морепловаца за време такозваних „великих открића" у 15 веку и доцније. То су били махом Португалци или људи у њиховој служби. Било их је више а међу њима су најпознатији Тристан Нунес који је 1446 опловио Рт Верде, затим Алварез Фернандез који је доловио до Обале Сиера Леоне и Диего Гомес који је 1485 стигао до ушћа Конга.

Само истраживање унутрашњости Гвинеје ишло је веома споро, углавном рекама, а почело је касно — тек почетком 18 века.

Нико се није усуђивао да приђе овој обали иако је била обрасла мангровим шибљем и уљаним палмама. Можда људе није интересовало дрво које је давало из себе сок од кога је касније почела да се прави гума, нити земљиште које је у изобиљу рађало шљиву, ни пространства на којима је расла банана, ни поља препуна црвених цветова кафе која је по квалитету и мирису једна од најбољих на свету.

Векови су пролазили и нико није узимао оно што се прегрштима пружало на овом пространству једва 10 степени испод полутара.

Тек почетком деветнаестог века Французи су први ту дошли и одмах почели да претражују чега све има. Полако су доводили све више својих људи који су са племенским поглавицама склапали савезе и учвршћивали своје позиције.

Крајем прошлог века Гвинеја је почела да развија трговину — све њене производе узимали су Французи.

Поглавица северних предела планинске области емир Фута, 1881 године пристао је на француску заштиту. Годину дана касније Енглеска је признала Француској право на јужни део обале до базена Келакори, а северна граница одређена је споразумом са Португалијом 1886. Енглеска се показала великодушна према Французима и уступила им острво Лос Исландс, које је постало саставни део Гвинеје.

До 1890 новоосвојене територије биле су административни део Сенегала. У почетку су то биле засебне колоније зване „Реке југа". Касније је назив промењен у Француска Гвинеја. Године 1895 колонија долази под врховну власт новоустановљеног генералног гувернерства Француске Западне Африке.

Сви становници Гвинеје постали су 1946 грађани Француске с правом да бирају чланове своје територијалне скупштине и да упућују по три посланика, 2 сенатора и 4 саветника у Француску унију у Паризу.

Тако је Гвинеја постала земља од 251.000 квадратних километара са 7.000 белаца и 2,260.000 црних становника. Граничи се Атлантским Океаном, Сенегалом, Француским Суданом, Либеријом и Сиера Леоне.

Земљиште јој није нарочито плодно, али је зато врло богато тропским растињем: ту су најлепше и највеће банане, изврсно палмово уље, кола ораха и кикирикија има толико да се подмирује добар део светске потрошње. Богато је рудама, а нарочито значај имају злато, дијаманти, гвожђе и боксит.

У новије време Гвинеја се изјаснила против устава Пете Републике. Њен претседник Секу Туре је рекао: „Ми више волимо сиромаштво и слободу него богатство и ропство".

Сваке године Гвинеја слави 12 новембар у славу проглашења независности.

Две афричке државе, Гана и Гвинеја су прве земље које су на овом делу пороблјеног света постале независне и позвале да њиховим примером пођу и остале земље у Африци да би се створила моћна Свеафричка Унија.

Стање петролеја у свету

Почетком ове године резерве петролеја у свету износиле су 37.000 милиона тона, што претставља прави рекорд. Само на Средњем Истоку оне су износиле 23.000 милиона тона, у Совјетском Савезу и источним земљама 3.800 милиона, у Латинској Америци 3.000 милиона. Резерве САД, које су 1958 биле мање него претходне године, достигле су у почетку 1959 рекордни ниво од 4.200 милиона тона.

ПРЕИСТОРИСКЕ РУЖЕ

Још пре 7.000 година људи су знали за руже и ценили њихову лепоту и мирис. У гробовима Цуда, једног малог финског племена које је у преисториско време живело око Урала и Атлаја, нађени су метални предмети и новац са угравираним ружама.

Лига против вестерна

Мајке из града Портсмаута основале су друштво које ће се борити против вестерн-филмова. Оне желе да бар онемогуће овакве емисије преко телевизије. Као један од главних разлога наводе да су угрожене јер њихова деца користећи се техником Индијанаца везују их за столице или ноге од стола. „Тако непокретне, кажу оне, принуђене смо често да чекамо по неколико сати повратак неког старијег да бисмо биле ослобођене".

СНАГА БИЉКЕ

Снага усисавања код једне печурке износи 157 атмосфера. Осмотски притисак омогућава биљкама да из околног земљишта усисавају воду и с њом минералне соли. Код сувоземних биљака он износи од 5 до 11, код морских од 17 до 24, а код печурака 157 атмосфера.

СРЕЋНИ СЛИКАР

Један портре Томаса Гејнсбороа, назван „Дечак у плавом" сматра се најбољим портретом који је икада насликао један Енглез. Дела овог великог уметника из 18 столећа припадају оним творевинама људског духа којима се Енглеска поноси. Она се налазе у главним дворанама и на почасним местима највећих музеја на свету. Гејнсборо је један од ретких у историји светског сликарства чије детињство није било мучно и чији живот није била вечита борба са самим собом и околином која га не схвата. Зато што је сликао без напрезања и нервозе, савременици су сматрали да слика као од шале. Међутим, кад се боље загледају његова платна, примετиће се да ни његово стварање није ишло баш лако.

Истини за љубав ипак треба признати да слике Томаса Гејнсбороа, који је рођен 1727 а умро 1788, нису била плод дугих студија. На живот је ведро гледао, па му се и живот приказивао ведрим.

Према томе какви су били резултати његова рада, могло би се претпоставити да је по цео дан сликао. Међутим, пријатељи су га најчешће затицали да свира на виолини. Сви његови портрети великог формата и изванредне лепоте настали су готово на исти начин као и чувена слика „Госпођа Ричард Бринсли Шеридан". Један енглески сликар, савременик Гејнсбороа, оставио је следећи запис:

„Пре но што је започео прву сликарску сеансу, његова глава била је у уметничком смислу потпуно празна, као што је било празно и платно припремљено на ногарима. Госпођа Шеридан је седела на столици у атељеу и неусиљено причала. Он ју је непрестано запиткивао, није дозвољавао да заћути и за све време је посматрао са напетом пажњом. Наједном, кад се мало искренула на столици и кад је њено лице добило смирен израз, уметник је осетио оно што је дотле чекао и узвикнуо: „Не мрдајте! Останите тако! „Брзо је узео палету и почео да слика".

Више пута су га питали зашто је постао сликар, а он је давао увек исти одговор: „Лепота мог родног краја, Сафока, начинила ме је сликарем".

Гејнсборо је рођен у скромној породици. Завршио је само основну школу, али је већ као дечак одлазио у шуме и поља са писаљком и блоком за цртање испод мишке. Још се није био ни замомчио а већ је изишао као свршени ђак Сликарске академије у Лондону. И поред многих и добрих наставника увек је сматрао да му је природа била највећи учитељ уметности. Зар је могао неко други боље да га научи поетичности, отсјајима светлости, титрајима испарења и таквом зрачењу живота који одликује његова дела, — од моћне и снажне природе?

Дах енглеских поља запахњује са свих платна Томаса Гејнсбороа: покошене ливаде, пољско цвеће, пластови сена, шуме. Његови пејзажи сматрају се као ремекдела своје врсте у свету. Али, најзначајније успехе доживео је уметник са портретима. Његова слава на њима почива. Пошто је увек ишао за тим да постигне велику сличност, и у томе успевао, од самог почетка сликарске каријере опседали су га наручиоци. Четкица и палета га издржавају од његове осамнаесте године. Никад није оскудевао, али већ у 33 години власник је велике и елегантне виле у помодној енглеској бањи Бату.

У младим годинама Гејнсборо је живео у провинцији. У 27 години храбро прелази у Лондон. Британска престоница била је немилосрдна према свим уметницима који тек крче себи пут. Уосталом, ту се налазио велики енглески портретиста Џошуа Рејнолдс. Иако непознат, млади сликар је не само наставио да се развија, већ је брзо продирао у уметничке кругове. Војводе, војвоткиње, генерали, адмирали, дипломати, журили су ка његовом атељеу. Најзад је достигао идеал оног времена за једног сликара: отворена су му врата двора и постао је портретиста краљевске породице.

Томас Гејнсборо умро је у 61 години живота. У току своје дуге каријере израдио је 1200 слика, што значи, отприлике три слике месечно, а то није мало. Велики енглески критичар Џон Раскин рекао је за Гејнсбороа следеће речи: „Његова дела потсећају на сјајне сунчеве зраке".

НАЈВЕЋИ ЦВЕТ

Службеници Управе за шумарство из Пагонга, на Суматри, јављају да су недавно у једној густој шуми пронашли цвет толико велик да верују већег на свету и нема. Висина овог досад непознатог цвета износи 195 сантиметара, а пречник му је нешто преко 60.

ЛАКО ЈЕ ЊЕМУ

Када је Бертранд Расел посетио Њујорк 1951 године, рекао је једном новинару, поред осталог, да је врло срећан што број собе у хотелу Валдорф-Асторија може лако да запамти: наиме, број 1414 је квадратни корен од два.

Ова слика је откривена у једној пећини Јужне Африке и претставља епизоду из борбе племена Кафри и Зулу.

Ово је честа слика на обалама свих мора. Радост која нема краја остаће незаборавна у читавом животу. Али, потребно је да се она заслужи: после успешно завршеног разреда она тек може бити непомућена.

ЧЕТВОРОНОГИ „МОНТЕРИ"

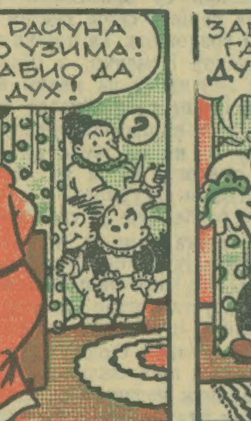
Једном је преко Нијагаре било потребно спровести нов електрични кабл. Међутим, челични стубови који су већ држали старе били су оптерећени до максимума тако да нису могли да „приме" и нов. Постојао је један једини излаз: да се кабл спроведе кроз стару и неупотребљавану цев за довођење плина, широку 10 сантиметара, која је лежала на дну водопада. Али, како провући кабл кроз цев дугачку 750 метара?

Тада је неко од радника предложио да улове пацова, да за њега вежу канап који би другим крајем био везан за неко дебље уже, и да га пусте у цев гасовода. Тако су и учинили. Међутим, пацов се изгледа уплашио дугачке мрачне цеви и није хтео да се макне с места. Тада су радници ухватили ласицу — највећег непријатеља пацова — и гурнули је за њим у црни отвор цеви. Пацов се, вукући канап за собом, за тили час нашао на другој страни реке. Кроз цев је тако провукао и уже, а помоћу њега је после уметнут и електрични кабл.

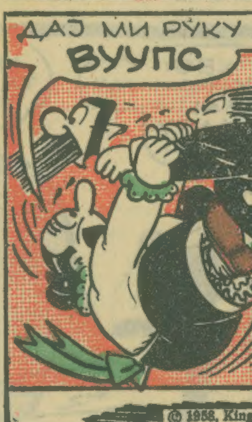

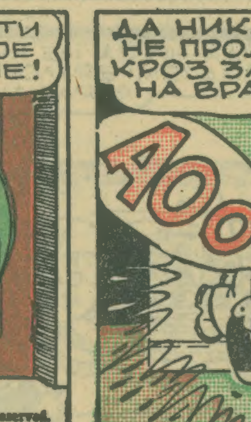

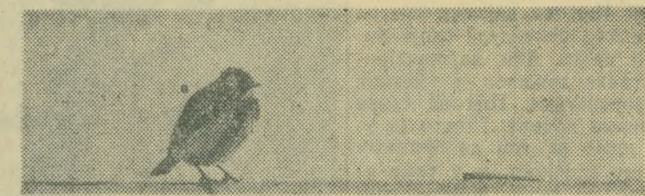

ПТИЦЕ ПЕВАЈУ ПРОЛЕЋУ: ПОСМАТРАЈТЕ ИХ ДА БИСТЕ ИХ РАЗУМЕЛИ И ВОЛЕЛИ

ПРИРОДА — невидљиви КАВЕЗ

„Разумите их да бисте их волели, волите их да бисте их бранили". Ова девиза Друштва пријатеља животиња не односи се само на псе и мачке, већ и на многе друге животиње и птице.

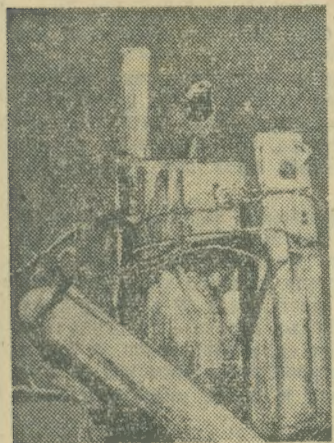
А како би природа изгледала без птица? Зар није већ толико пута доказана њихова корисност у борби против инсеката-штеточина. Зар није њихова виталност тако поетична, а лепота њихове песме тако истинита. Зар боја њиховог перја и изванредна лакоћа њиховог кретања не заслужују да се и сада као и увек човек диви и воли овај крилати свет.

Овде доносимо неколико фотографија птица које је израдио један од најбољих фотографа природе Франсоа Мерле. Поред тога објављујемо и напис о природи — невидљивом кавезу.

Два позната природњака из САД, Џон и Џејн Џорџ, годинама се баве проучавањем живота птица. Једно од њихових открића је да пернати становници природе нису слободни. Ево шта о томе каже Џон Џорџ.

Сви имамо обичај да кажемо: „Слободан као птица!" Међутим, овај израз не одговара стварности јер у природи птице нису слободне. Оне живе између невидљивих решетака, као затвореници, и жртве су својих инстиката. Пре неки дан, Џејн и ја били смо сведоци трагичног краја једне птице само зато што није могла да лети још две стотине метара да би се настанила на сигурнијем месту.

Враћајући се из шуме, наишли смо на црвенoперу птицу која се у Северној Америци назива „кардинал". Летела

СИВА ГОВЕДАРКА НАЛАЗИ СЕ НА СВИМ ФРАНЦУСКИМ ФАРМАМА. ЈЕДНОСТАВНА И ОТМЕНА ОНА И КАДА СЕ СПУСТИ НА ОБИЧАН КОЧИЋ ОГРАДЕ ЉУПКО ИЗГЛЕДА. ПОНЕКАД ПРАТИ РАТАРА ДА БИ ПРОНАШЛА ИНСЕКТЕ КОЈЕ ПЛУГ ИЗВАДИ ИЗ ЊИХОВИХ ДУБОКИХ СКЛОНИШТА

је као избезумљена по свом опустошеном огњишту, јер су тога дана булдожери раскрчили цео терен тако да јој је остало само неколико пањева и коренова. Овог „кардинала" смо добро знали, јер смо често пролазили туда. Сад је непрестано летео сто метара лево и затим десно, али се у лету наједном заустављао, као да је дошао до непробојног зида. Потом је полазио у супротном правцу и опет се исто догађало.

— Шта му је? — рече моја жена. — Зашто не иде у шуму? Овде ће да настрада од неког сокола.

— Да може он би отишао — одговорио сам. — Његов животни простор налази се на раскрченом земљишту. Границе је одредио у договору са птицама сусеткама, што му се урезало у памћење и сада не може да их пређе.

У том тренутку зачусмо крештање буљине.

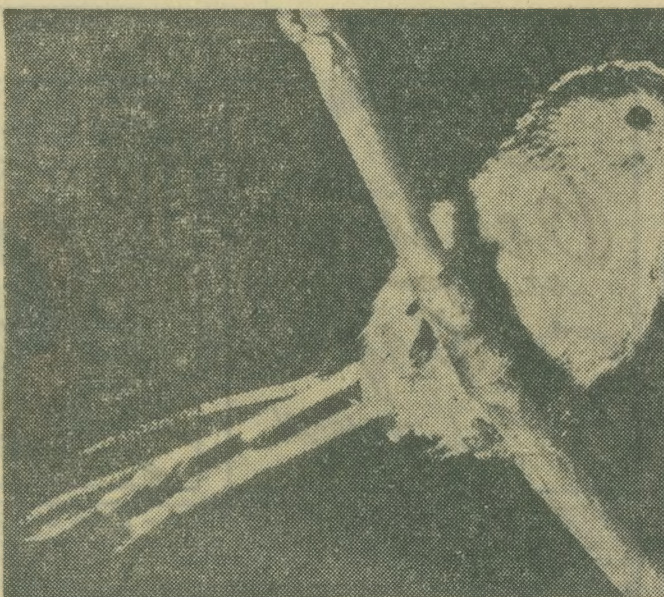
— Чујеш ли је? — рекох. — Данас је вероватно последњи чин „кардиналова" живота.

Сутра ујутру, кад смо одлазили на наш уобичајени посао, наишли смо на црвено перје и капљице његове крви на стаблу једног ишчупаног јавора.

Изгледа да ниједан кичмењак није толико привржен животној груди као што је случај са птицама. Једног пролећа, пратећи црноглаве сенице, Џејн и ја смо открили у једној шуми равно две стотине територија ових птица. Свака је летела само до свог невидљивог граничног зида и враћала се на полазну тачку. Том приликом смо израдили план њихових станишта, који је личио на какво предграђе испуњено вилама са великим баштама.

Установили смо да уколико је мужјак старији, развијенији и снажнији, утолико је његова територија већа.

Птице са сталним боравиштем проводе цео живот на

ДУГОРЕПА СЕНИЦА ГРОЗНИЧАВО ГРАДИ СВОЈЕ ГНЕЗДО ВЕЋ КРАЈЕМ ФЕБРУАРА, ЈЕР ЈЕ ТО ЗА ЊУ ДУГ ПОСАО. ЧИТАВИХ 15 ДАНА ЖЕНКА ГА „ТКА" ОД МАХОВИНЕ, ЛИШАЈА, ПАУЧИНЕ, БИЉНИХ ВЛАКАНА, ОТПАДАКА КОРЕ, ДЛАКА И ПЕРЈА. А ДА БИ ДОБАВИЛА ВИШЕ ОД ХИЉАДУ ПЕРА И САВ ОСТАЛИ „МАТЕРИЈАЛ" ОНА МОРА ДА ГА ТРАЖИ ПО ЧИТАВОЈ ОКОЛИНИ, ПОНЕКАД И НЕКОЛИКО КИЛОМЕТАРА ДАЛЕКО ОД КРАЈА У КОМЕ ГРАДИ ГНЕЗДО. ПОСЛЕ СЕ ЗАСЛУЖЕНО ОДМАРА „СЕДЕЋИ" НА СВОЈОЈ ОМИЉЕНОЈ ГРАНЧИЦИ И УЖИВА У БЛАГОДЕТИ ТЕК НАСТАЛОГ ПРОЛЕЋА

истом месту. Сенице имају два боравишта: летње и зимско. Можда сте стекли утисак да су птице које зими облећу око ваше куће прошириле своју слободу, јер су друге отишле у топлије крајеве. Уствари, презимарке такође имају тачно одређену територију. На туђу не одлазе, на своју не примају уљезе. Неке од њих дозвољавају „сустанарство" другим птицама, али своје посестриме гоне без милости.

Границе своје области птице одређују помоћу песме. Ако један мужјак, пошто се упролеће врати са зимовања, може несметано да пева на једном дрвету, а да га одатле не отера други мужјак, значи да је простор слободан. Ако га, напротив, други мужјак потера на неко даље дрво, значи да је ушао у туђу територију. Површина животног простора зависи од врсте птица. Има их које захватају по стотину квадратних километара, а и оних које живе на свега неколико квадратних метара.

Кад одреди границе своје „окућнице", птица почиње да гради гнездо и све је више привржена простору који је одабрала. Временом постаје огорчени противник сваког незваног госта, а често је и сама жртва свог инстинкта. Догађа се да нека птица нађе смрт само зато што је у сјајном стаклу прозора угледала себе, а мислила је да је то нека друга птица.

Мада свака од њих има своју територију, честе су пограничне неслоге, али прво „гласовним" двобојима. У њима увек учествују само мужјаци. Понека препирка се претвара у праву „ваздушну борбу" прса у прса, и ако сте у могућности, пажљиво посматрајте како се она развија. Противници се дижу у ваздух и спуштају, али имаћете утисак да се то догађа изнад невидљивог зида. Борба не траје дуго, а чим се заврши, борци се повлаче на „своје" дрво у близини граничне линије. Свађе се најчешће завршавају узајамним попуштањем. Мужјаци тада започињу песму из свег гласа.

Али, птица не живи на целој територији коју брани. У оквиру свог животног простора, она не лети насумце лево-десно, већ има своје добро познате „тротоаре". Ујутру, кад устане са уобичајног ноћног легала, она одлази до места на коме скупља храну, али увек једним одређеним путем. Стално истим правцем одлази и до гране на којој пева, а истим се и враћа на легало.

Пре извесног времена угледали смо на небу копца који је високо лебдео. Територија коју „контролише" овај „киднапер" многих птица износи пет квадратних километара. Кад се појавио, међу ситнијим птицама настала је паника, али убрзо се све стишало и птице су певале и кретале се као дотле. Питали смо се какав је то уговор о ненападању закључен између грабљивице и малих птица? И ускоро смо добили сасвим јасан одговор.

Кобац је такође роб птичјих навика. Гнездио се у нашој шуми, али је ловио само на одређеном простору, у једном забрану. Свако јутро одлазио је у лов својим одређеним „ваздушним тротоаром". Становници наше шуме били су открили којим путем одлази и којим се враћа, тако да нису више имали разлога да га се плаше.

ЦАРИЋ ЈЕ ВЕОМА МАЛИ — ИМА СВЕГА 10 ГРАМА. СТАНОВНИК ЈЕ ИСКЉУЧИВО ЧЕТИНАРСКИХ ШУМА. СВОЈЕ ГНЕЗДО ГРАДИ НА ВРХОВИМА ТАНКИХ ГРАНЧИЦА СТИСНУТИХ ИЗМЕЂУ ИГЛИЦА БОРА ИЛИ ЈЕЛЕ. ГНЕЗДО МУ ЛИЧИ НА ВЕШТО НАЧИЊЕНУ ЛОПТУ ОД МАХОВИНЕ И ЛИШАЈА ПА ГА ЈЕ У ОКОЛНОМ ДЕКОРУ ТЕШКО ОТКРИТИ

Ако у башти имате коританце за храну птица, лако ћете открити птичје невидљиве путеве. Свака ће слетати да се нахрани у исто доба дана и долазиће са исте стране под истим углом. Враћаће се другим, али увек непромењеним путем.

Пред прозором наше спаваће собе расла је стара јабука. У њеном удубљењу гнездио се један детлић који је свако вече у исти минут долазио на преноћиште. Али, кад је дан почео да краћа, стизао је увек по два минута раније. Помоћу мерача светлости утврдио сам да је казаљка показивала исто осветљење. Кад је дан био тмуран, детлић се враћао раније, али је мерач увек означавао исту јачину.

Једно вече, детлић који се у Америци назива плавокљуни, ушао је у „спаваћу собу" свог суседа. После извесног времена стигао је и газда и као што хиљадама година чине птице ове врсте, пре но што је ушао у кућицу, попео се на врх јавора, отпевао неколико крештавих тонова и тачно одређеним путем ушао у свој стан. Није много потрајало а и домаћин и уљез излетеше главачки напоље. Неједнака борба одмах поче и плавокљуни, осећајући се кривим а можда и слабијим, поче да бежи, но наш детлић га је гонио. После неког времена се вратио и спустио на дрво. Према непоколебљивим „правилима" птичјег живота, он је морао да понови песму и тек онда да уђе у своју рупу на јабуци. Попео се на врх јавора, открештао неколико тонова, али помрчина је била толико густа да није могао да угледа пут до свога стана. Отада га више нисмо видели. Шта се с њим десило оне хладне ноћи није нам познато. Али неколико дана касније, плавокљуни се у сумрак прикрао напуштеном огњишту, пажљиво испитао ситуацију — и ушао. Пошто га нико није истерао, остао је ту.

Готово све птице живе и умиру иза невидљивих решетака природе. Оне су заточеници „кавеза" које је сковао њихов инстинкт и тек понека може да се из њега избави.

И птице су изневериле Русоа

Последњих година приметили су орнитолози да изразито шумске птице све чешће свијају своја гнезда у већим насељима, па чак и у великим градовима. Та појава запажена је и овог пролећа. У Француској, Немачкој и Швајцарској, гнезда неких шумских птица нађена су на малим висинама, једва два метра изнад земље. Птице граде гнезда на дрвећу засађеном крај аутострада и дуж најпрометнијих улица. Ту живе безбрижно и не осврћу се ни на људе ни буку моторних возила. Природњаци сматрају да је то „бежање из природе" тесно повезано с нагоном сигурности и да се „дивље" птице вероватно осећају безбедније у градовима но у шумама. Привикле су се на човека који их не угрожава и због тога су почеле да се склањају од опасности којима су у природи изложене. Чак и кос, тај најплашљивији становник шума, навикава се на „сустанарство" с људима, сели се у близину великих грађевина и понаша се као да фабричка бука до њега уопште не допире. Орнитолошки центри у Европи и Америци настављају с проучавањем ове необичне појаве. Један амерички научник недавно је рекао: „Русо би заплакао кад би чуо да су и птице почеле да окрећу леђа природи".

СВАКОГ ЧАСА НЕШТО НОВО

Међу последње проналаске у свету убрајају се и ови:

● Портабл радио-пријемник са осам транзистора и са могућношћу пријема са велике удаљености — који се може поставити у аутомобилима, возовима, авионима и бродовима.

● Кухињски нож чије се сечиво аутоматски оштри приликом употребе.

● Мала атомска направа, тешка свега 2,25 кг, која може да производи електричну енергију од три вата у току читаве године.

● Алармни уређаји против провала. Скривена камера снима провалника и на дневној светлости као и у мраку.

КРОЗ НАШУ СТАРУ ШТАМПУ

ПАРИСКА КОМУНА

Сваки револуционарни покрет у Европи прошлог века, одјекнуо је и у нашим крајевима где су се водиле непрекидне и беспоштедне борбе за слободу и дизали устанци против освајача и угњетача. Из броја у број недељни лист „Црногорац" пратио је, са нарочитом пажњом, готово годину дана, борбу Париске комуне и судбину њених бораца.

У Централној библиотеци на Цетињу, по упутству управника др Ника Мартиновића, који је о томе већ писао у цетињском „Стварању", нашли смо податке о занимљивим и узбудљивим догађајима седамдесетих година прошлога века у Паризу. „Новинарски стил" тада још није добио устаљени облик и шаблоне. Утолико су написи били свежији и непосреднији. Нису потписивани али се по начину излагања може претпоставити да је „Црногорац" имао у Паризу свога дописника.

Око „Црногорца" скупљали су се у то време најнапреднији интелектуалци. Уредник је био Симо Поповић, песник из Војводине, а у редакцији је било Црногораца, Херцеговаца, Личана, Далматинаца, Срба, Хрвата. То је вероватно један од разлога што је у њему преовлађивао југословенски дух. Међу великим именима која су се јављала на ступцима „Црногорца" налазио се Лаза Костић и Васа Пелагић, који је боравио неко време у Француској па би му се могли, можда, приписати и неки непотписани чланци о Парискої комуни.

Непознати коментатор „Црногорца" у првим данима Комуне као да је био опрезан. Није знао још прави значај свих догађаја ни путеве њиховог развоја. Брзо се, међутим, загрејао, радосно поздравио Комуну у Паризу али му је расположење варирало — од стрепњи за судбину устаника до огорченог протеста против Наполеоновог терора и недвосмислене осуде његове политике. „Пријатељи слободе радују се увијек њезиној побједи ма гдје она била. Они прате тешке напоре њезиних бораца са највећим учешћем и свесрдно јој желе побједу над силецијама" — пише поред осталога у једном чланку.

У броју од 20 маја 1871 године репортер је сликовито писао о пропасти Тиљерија: „Шестог марта уђоше усташи (мисли се на париске устанике) у Тиљерије. Царски двори бјеху лане, па онда болница, па онда утврђење Комуне, и најпошље рекоше да су под Тиљеријама мине и ноћу, између 11 и 12 маја, запалише је усташи и данас је само згариште ондје, гдје неки дан стајаше царски двор са толикијем успоменама. Тако, ето, изгореше палате паришке. То је, ето, судбина славних Тиљерија. Жалосно заиста. Но можда и не би било толико жалосно, ако је с Тиљеријама изгорио и корен свију зала, покварености и тираније, што излажаху из Тиљерија и сисаху срж народа!"

Погибију Шарла Делеклиза ожалио је „Црногорац" славећи га са много речитости: „Тако је Делеклиз јуначки дотрајао свршетак борбе и јуначки погинуо. Смрт на барикадама бјеше му милија, него да га стрељају они који се вратише из срамног ропства пруског, да покажу јунаштво над браћом својом, кад не могаху над непријатељем отаџбине".

Репортер „Црногорца" опширно описује суђење јунакињи Лујзи Мицеловој, дивећи се њеној одважности и духу. Описује њу саму и њено држање. Износи тешке оптужбе којима је тужилац покушао да јој сломије упорност и дословце наводи њен одговор претседнику суда: „Сваки који љуби слободу има право на комад олова, зато молим и ја за себе исто. Догод живим, запамтите то, ја ћу устајати против вас и свуда ћу звати на освету. Распаљиваћу браћу на мржњу против убица из „комисије за милост". Ако нијесте кукавице — убијте ме".

Говорећи о узроцима грађанског рата у Француској „Црногорац" објављује: „Али, ко је довео до тога синове једног народа, ко је подметнуо ватру у кућу? Ми смо рекли наше увјерење. Нико други него версајска господа и њихова блудна мајка двадесетогодишња влада Наполеонова. Свјетска скитница Наполеон III и дај боже пошљедњи, дао је у првој години своје нове владе француском народу пуну чашу отрова да испија и постепено да га мори. Својом унутрашњом управом и својијем спољашнијем радом, он је довео Француску до данашње несреће њезине".

Тако се „Црногорац", са својих цетињских кршева, љуто обрачунавао са Наполеоном III. Париска комуна је крваво угушена. Репортери су јављали о стрељању хиљада комунара, али „Црногорац" је опомињао: „У Паризу је „влада реда" потукла скоро све социјалисте, али их има много у другим великијем варошима. Има их милиона"...

КОРАЛНИ БРОД

Међу небројеним острвима разбацаним по Коралском Мору лежи и мали атол Кантон Ајленд. У прозрачну воду његове лагуне, потонуо је пре неколико година пароброд „Претседник Медисон".

Недавно је једна група гњураца разгледала потопљени брод. Утврдили су да се „Претседник Медисон" заглавио између коралних стена и да су се оштри огранци корала чврсто изукрштали око трупа брода што га је и спасло од удара таласа.

Десетине милиона коралних животиња као да се обрадовало неочекиваном „поклону": устремиле су се на њега и за неколико година цео труп брода, и споља и изнутра, био је покривен ружичасто-белим гранчицама.

Међутим, „рад" ових малих вредница ближи се крају. На њиховом путу стоји непремостива препрека: горњи део брода налази се над водом и због тога корали неће успети да једно дело човекових руку у потпуности претворе у феномен природе: у прави корални брод.

МАМУТ И ДЕЧЈА РУКА

Права научна сензација указала се на помолу кад је пре две седмице неки туриста наишао у Саксенвалду, у Немачкој, на један камен тежак 300 килограма, чију је глатку површину красио цртеж огромног мамута. Научници су похрлили из свих крајева Немачке, загледали цртеж са свих страна, расправљали и најзад пренели камен у музеј у Рацебургу. Куратор музеја доктор Курт Лангехајм темељно је проучио цртеж и изјавио: ако је налаз оригиналан, онда је цртеж морао настати за време претпоследњег леденог доба; јер кад је Средња Европа последњи пут била покривена ледом, ове џиновске животиње већ су биле изумрле.

Разјашњење тајне донела је не лупа, већ телефон: неки непознат човек позвао је Лангехајма и саопштио му да је цртеж на камену настао тек пре седам година. Приликом једног излета, ученици једне средње школе на предлог једне старије особе урезали су у камен слику преисториске животиње. Непознати човек није рекао да можда није баш он био учитељ послушних ученика.

МАШИНА ЗА ЧУПАЊЕ ПЕРЈА СА ЖИВИНЕ

На Међународној изложби у Бриселу, поред осталог била је изложена и машина за чупање перја са живих пилића. Али како друштво за заштиту животиња сматра да ово чупање не може бити безболно решило је да поднесе предлог против употребе ове справе.

ЉУБАВ КОЈА ПОКРЕЋЕ БРЕГОВЕ

Годинама је италијанска сељанка Марија Рађо из малог планинског села Мекси, које се налази између Ђенове и Рапала, носила у школу свог болесног сина. Терезио Рађо оболео је од дечје парализе кад му је било пет година и отада више није могао да покреће ноге. Школа у Сан Брођу, у којој је Терезио учио, била је удаљена неколико километара, а до ње је водила само уска каменита стаза. Тако је мајка носила сина на леђима до школе и натраг у село. Из дана у дан могла се видети ова сељанка како се са својим тешким теретом спушта стрмом стазом од Мексија до Сан Амброђа, а увече се њоме враћа. Терезио јој је захваљивао тиме што је био најбољи ђак у свом разреду. Кад је завршио основну школу његов учитељ му је издејствовао бесплатно школовање у гимназији у Рапалу. Директор гимназије ставио је Терезију на располагање аутомобил да га сваког дана довози у школу и враћа кући. Али, од планинског села Мексија до друма водио је само један путељак којим је мајка и даље морала да носи Терезија сваког јутра а увече да га сачека и на својим леђима врати кући.

Најзад се у једном италијанском листу појавио чланак о пожртвованој мајци и њеном болесном сину са позивом упућеним свим читаоцима да својим прилозима омогуће изградњу пута до планинског села Мексија. Читаоци су се спремно одазвали и Терезио је отада одлазио од куће у школу и враћао се аутомобилом. Данас се он налази пред матуром. Томе се нико не радује толико као његова мајка.

* * *

У последњем тренутку бацила се млада мајка из једног лондонског предграђа пред зид који је падао и тиме спасла живот свом петогодишњем детету које се, не слутећи ништа, мирно играло. Мајка је наишла баш кад је један натоварени камион ударио с друге стране зида високог два метра. Без размишљања она се бацила преко детета које је, захваљујући томе, задобило само лакше озледе.

После неколико дана млада мајка је подлегла ранама.

* * *

Захваљујући само изванредној присебности једна мајка из Велингтона, на Новом Зеланду, успела је да спасе живот својој беби. Држећи дете у наручју, она се нагла над један понор да би нешто довикнула мужу који је доле тесао камен. Наједном је осетила вртоглавицу и видећи да ће пасти, она је брзо бацила дете у траву. Падајући она је успела да се ухвати за једну испупчену стену и да се на њој одржи све док њен муж и његови другови нису стигли и спасли је.

БИФЕО — ВЕСЕЛИ ДЕЛФИН

Од свих морских сисара једино делфини имају слатководне сроднике који живе у великим рекама Индије, Кине и Јужне Америке.

Само, они су толико велики и јаки да се чак ни крокодили не усуђују да их нападају. Упознаћемо вас с једном врстом тих слатководних делфина који имају компликовано научно име „Jnia geoffroyensis". Међутим, становници Јужне Америке у чијим рекама — Амазони и Ориноку — живе, називају их једноставније — бифео.

Места окружена стрмим обалама, где дубока и прозрачна вода обилује рибом — то су његова омиљена обиталишта. Бифео не презире ни воћне плодове који падну у реку, али је он, као што и доликује једном делфину, превенствено месождер. Његова основна храна је риба. Природа га је добро наоружала: многобројни оштри зуби „красе" његову издужену чељуст. Брз је, неустрашив и веома окретан а његове размере уливају поштовање: понекад премашује три метра. Ипак, бифео се углавном храни ситном и средњом рибом.

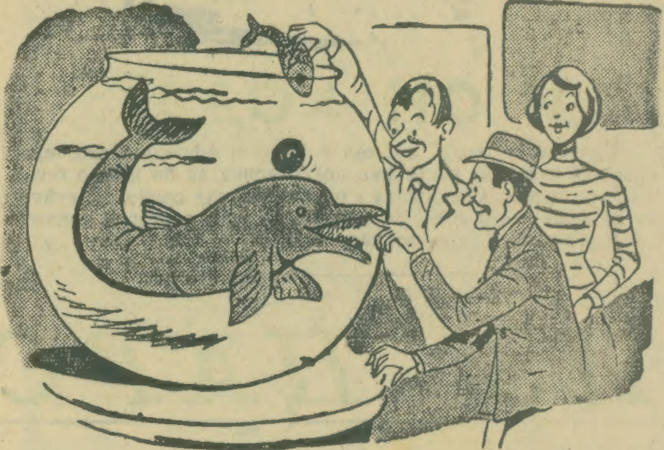
Бифеа о коме желимо да вам причамо уловила је недавно у Боливији једна америчка експедиција. Данас је он понос једног акваријума у Флориди где стручњаци могу, најзад, натенане да проучавају овог ретког делфиновог сродника.

Пошто није злопамтило, он је већ заборавио двадесетседмочасовно труцкање у авиону, а такође и недовољну количину воде којом се ипак за време путовања морао задовољити.

„Друштвен" је као пас. Брзо се припитомљава и веома је послушан. Кад му се нареди, он ће да ухвати какав предмет и да га у устима пренесе на одређено место. Иако је живахан и увек у покрету, може се научити да носи разне предмете на репу или перајима. Он ће, чак, послушно пренети и рибу у устима, иако би је, вероватно, најрадије појео. Прича се да су у давна времена људи ловили рибу помоћу морских и слатководних делфина.

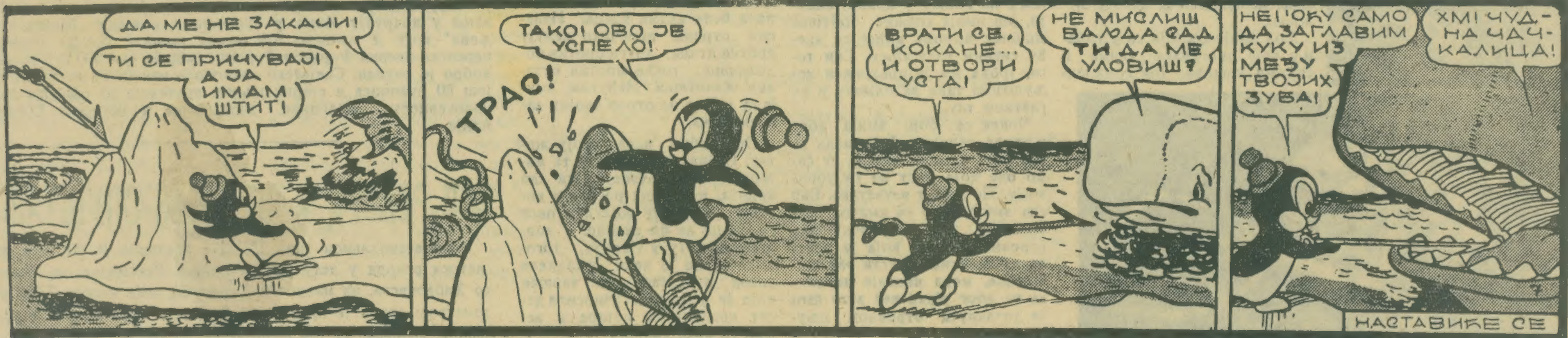
Људи су увек показивали велико интересовање за животиње које се лако могу припитомљавати. Зар не би било занимљиво кад би бифеи постали домаће животиње! То није немогућно. Зар нам легенде не причају о томе да су старогрчки богови, почев од Афродите, волели да на делфинима језде преко морских таласа и да је у једном од градова древне Грчке био подигнут споменик делфину који је „милозвучног певача Ариона" спасао од морских пирата.

„Наш" бифео додуше неће ући у митологију, али и о њему ће се сачувати прича јер је он допунио списак „другова човека".

ВАГА ЗА СВЕ

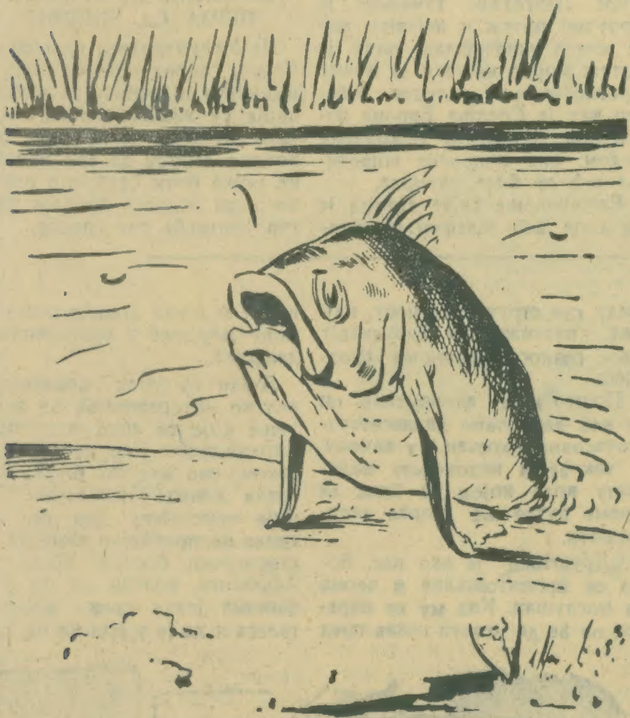
На недавно одржаном велесајму у Милану, међу осталим индустриским производима била је изложена и једна вага која истовремено мери, реже и одређује цену измереној роби. Вага је заједничко дело америчке фирме „Беркел", немачке фирме „Сименс" и италијанске „Оливети".

НЕКАД...

Богати становници древног Рима били су редовно снабдевани ледом који је доношен са алпских глечера иако удаљених 800 километара. Лед је у комадима преношен у сунчани Рим специјалним брзим двоколицама којима је током пута чешће мењана запрега.

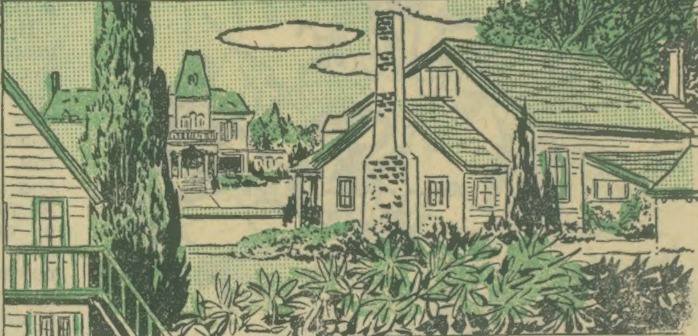

И ОН ХОДА...

Гргеч који „хода" постоји у Азији и Африци. Често прелази чак и велика растојања преко копна да би нашао боље место за живот. Специјална удубљења изнад шкрга омогућују му да дише и ван воде. За кретање по суву служи се поклопцима од шкрга и перајима као штакама.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

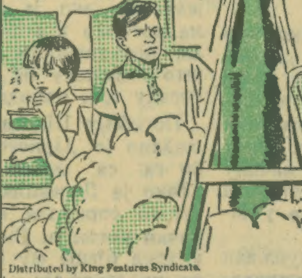

ИЗ ЦАРСТВА ЗМИЈА

Од свих змија, боа и питон су најближи својим давно изумрлим прецима. Између једне и друге змије постоји велика сличност али има и значајних разлика. Боа је отровница. Женка питона снесе у облику пирамиде стотину јаја одједном и на њима лежи 80 дана склупчана у круг. Можда ћете се запитати чему то, кад змија није топлокрвна животиња. Ипак, температура тела женке већа је него у мужјака.

Ход змија састоји се у гибању које омогућава кичма и снажни мишићи. Док се са једне стране њеног облог тела мишићи скупљају са супротне се они опуштају и тако животиња „весла" по сувом. Притом трбух мора да јој се ослања о рапаво тло.

Ако се змија стави у цев која је само мало шира од њеног тела, остаће непокретна. Да би могла да гмиже, потребно је да цев буде знатно шира од тела или да је таласастог облика. Само велике змије, као што су боа и питон, могу да гмижу у правој линији, јер имају снажне трбушне мишиће помоћу којих се крећу ситним таласањем. Сем тога, трбух им је прекривен крљуштима тако да одмичу и по глатком тлу.

Човек се боји змија због њихова отрова. Али, мада га све носе у себи, опасне су само оне које могу да га убризгају. Но има и изузетака. Барска змија иако се сматра безопасном, има пљувачку јако отровну. Жртва, која је успела да побегне из уста ове животиње, мора касније да угине не због уједа већ зато што је дотакнута отровном пљувачком.

Има змија чији се кукасти зуби за лучење отрова налазе на задњем делу вилице и ступају у дејство тек када један део жртве доспе у тај део чељусти. Такве змије не претстављају за човека никакву опасност, већ само оне чији су отровни зуби напред.

Све змије уједају на исти начин: прво нагло подигну главу и отворе уста у правцу жртве, опусте доњу вилицу, насрну на плен и зубе забоду у месо. Потом уста отворе још мало и кад изгледа као да зубе извлаче оне уствари притискају жљезде са отровом, у самом корену зуба. Отров пролази кроз њихову шупљину и улива се у рану.

Према последњим испитивањима дошло се до закључка да змиски отров дејствује у оба правца: парализује централни нервни систем и разара зидове крвних судова уништавајући истовремено црвена и бела крвна зрнца. Извесни отрови нарочито делују против птица, други против водоземаца, трећи против осталих животиња. Међутим, змије су имуне на отров својих саплеменика.

Оне добро варе своју жртву. Познато је да нема те материје — од љуске јајета до копита, јеленских рогова и костију — коју желудац овог гмизавца не би сварио. У зоолошком врту у Паризу, догодило се да је неки огладнели питон прогутао цео чаршав чија је површина износила десет квадратних метара и веома га брзо сварио.

Полако се гасе приче о претерано дугачким змијама. Као што је познато, најчешће се говорило да тело анаконде може да достигне двадесет и више метара. Али, откако је Зоолошко друштво у Њујорку расписало награду од 5.000 долара за сваку змију, па и анаконду, која би изнела бар 9,5 метара, самохвалисави ловци џиновских гмизаваца сасвим су се ућутали.

За последњих двадесет година откривене су многе тајне о змијама, али једна је до данас остала необјашњена — њихова игра. Са усправљеним предњим делом тела, две змије, једна према другој, повијају се, спуштају до земље и усправљају као да су хипнотисане. Природњаци су годинама погрешно тумачили ову врсту игре, мислећи да то мужјак и женка прослављају своју свадбу. Недавна испитивања су показала да игру не изводе мужјак и женка већ два мужјака. Научници још проучавају ову појаву. Према једнима, то треба да буде одбрана животног простора од незваног госта. Други сматрају да је то борба два супарника за освајање срца изабране „лепотице" која их посматра из прикрајка и чека. Међутим, има научника који не признају ни једно ни друго објашњење. На слици се види игра змија уз музику фруле и магнетофона.

НАЂЕН РУКОПИС »КЊИГЕ КРАЉЕВА«

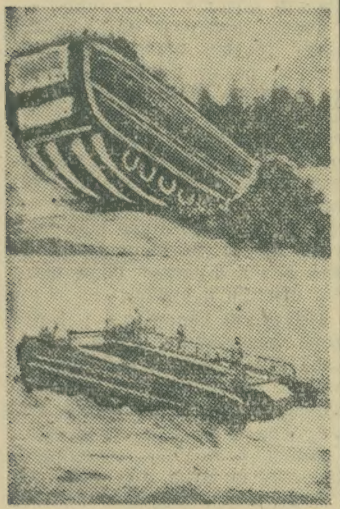
Група совјетских археолога открила је за време ископавања у подручју Мари, у Туркестану, рукопис „Књиге краљева" коју је написао пре неких хиљаду година познати персиски песник Фирдуси. Рукопис садржи око 500 страница и добро је очуван. Совјетски археолози нашли су истовремено још 60 рукописа и старих књига, претежно из области лепе књижевности, медицине, математике и историје Средње Азије.

НОВ РЕКОРД У ЛЕТУ БЕЗ СПУШТАЊА

Совјетски авион типа ТУ—114 поставио је 20 маја нов светски рекорд у лету без спуштања. Растојање од Москве до Хабаровска, на манџурској граници, које износи 7.000 километара, авион је прелето за 8 часова и 42 минута с просечном брзином од 795 километара на час.

По земљи и по мору

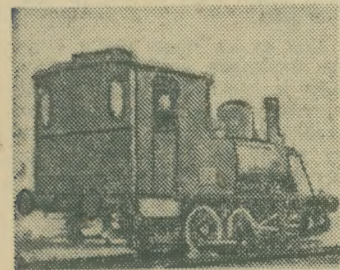
„Голијат" је најновија амфибија са четири гусенице. По земљи може да вуче 100 тона брзином од 20 км на час. Ка-

да му се пропелери извуку он се креће и по води брзином од 10,5 километара. Машина има јачину од 50 коњских снага.

КОРИСНА ИДЕЈА

У Немачкој су дошли на идеју да старе локомотиве искористе за загревање нових станбених просторија. Локомотива

која се види на слици, пуни паром цеви привремено постављене док се уређаји за загревање де уграде и повежу са сталним котлом.

О ВИЗУЕЛНОМ ПАМЋЕЊУ

Приликом једног предавања, пре неколико година, енглески научник Франсис Галтон замолио је једну групу студената да замисле један постављен сто за којим сви они седе. Шта се догодило? Неки од њих су могли да опишу сто са свим и најмањим детаљима, па чак и у боји; други су га претстављали само црнобело; трећи су видели само нејасне контуре стола, док велики број ових студената није могао да види ништа, јер код њих није било никакве визуелне претставе.

Према тумачењима неких научника, ова способност да се у мозгу човека појаве одређене слике, обично је урођена. Ако је неко ту способност имао и временом је изгубио то је само последица занемаривања.

Занимљив је случај новинског репортера Бил Ирвина из Њујорка. Сан Франциско је 1906 године био потпуно уништен пожаром. Ирвин је врлодобро познавао тај град јер је у њему живео. Седећи за својим столом у Њујорку, Ирвин је сакупљао само телеграме који су доносили најкраће вести и бројке о тој несрећи. То је за њега било доста. Пуних осам дана пунио је ступце листа описујући детаљно и на врло жив начин све појединости. Његови извештаји о трагедији која је задесила град били су врло запажени, иако их је писао 5.000 километара удаљен од њега. За све време док је давао чланке у наставцима Ирвин се није служио никаквим помоћним средствима: књигама, мапама или плановима. Благодарећи својим визуелним претставама, он је могао да опише читаву несрећу верно као да се налазио на лицу места.

Сваки човек, по мишљењу стручњака, има латентну способност визуелног памћења.

Неки више, а неки мање. Али свако је у стању да опише оно чему је био присутан. После злочина у неком месту Америке злочинац је побегао. Сведоци су о несрећи давали врло различите па чак и супротне изјаве. Да би се дошло до тачних изјава, неки од њих су били подвргнути хипнози. Тада су пружили драгоцене податке о злочину.

Кад се говори о визуелном памћењу онда треба подвући да је оно код деце много више развијено него код одраслих. Ова способност полако ишчезава с годинама. Свакако да она није развијена код све деце подједнако. Када су неког дечака коме су пре годину дана показали крокодила отворених чељусти упитали да ли се сећа колико је крокодил имао зуба. Он је потпуно тачно одговорио.

И понеки људи имају овакве способности. Например, шампиони у шаху, који су у стању да играју преко двадесет симултаних партија. Сваку шаховску таблу, посебно, они потпуно јасно памте као и све фигуре на оном месту где су се налазиле и после последњих потеза.

Код великих математичара ова способност је такође јако развијена. Компликовани математички проблеми појављују им се у виду црне табле са цифрама. Џон фон Нојман, за кога се тврди да има изузетну интелигенцију, генијални је математичар. Он „види" решење проблема, и резултат само „прочита". Чарл Еванс Хјуз, који је био министар спољних послова Америке, имао је јако развијену визуелну моћ. Једног дана он је диктирао дактилографкињи један говор, а већ после два часа он је тај говор одржао напамет. Један новинар који је пратио његов написани текст, утврдио је да га је министар изговорио тачно као да га је читао.

Али, способност брзе визуелне претставе, изгледа да ипак нема никакве везе са степеном интелигенције.

О генералу Џорџу Маршалу такође кружи необична прича. У току једног интервјуа за време Другог светског рата, он је упитао 60 присутних ратних дописника на шта желе да им одговори. Сваки од њих му је поставио по једно питање. Генерал је после тога само неколико тренутака размишљао и онда почео да одговара свакоме понаособ, знајући тачно који је дописник које питање поставио.

Да ли неко има овакву способност може сам да установи. Треба пажљиво погледати непознату особу када је сретнете пошто она прође покушајте да опишете њен изглед. Са мало вежбе свако може да постигне успех.

»ПРИПИТОМЉАВАЊЕ« АСТЕРОИДА ХЕРМЕС

Према једном француском месечном часопису за популаризацију науке, пољски астроном Гезијер предлаже да научници освоје астероид Хермес и претворе га у земљин сателит. Као што је још из школе познато, између Марсове и Јупитерове путање налазе се хиљаде астероида који су настали распадањем услед судара већих планета. Сваке године астрономи открију по неколико нових патуљастих небеских тела, чије се масе, иако нису незнатне, брижљиво проучавају. Сваки астероид има своју путању и неки су разасути по васиони ближе Сунцу, док су други ближе Марсу или Земљи. Пошто путање неких воде у правцу наше планете, има тренутака кад су нам они веома близу. На основу ових посматрања, научник Гезијер предлаже да се астероид Хермес претвори у корисни земљин сателит. На тај начин се неће утрошити огромна сума новца за прављење неког вештачког сателита, а људи ће добити природно васионско одмориште које је много ближе од Месеца.

Хермесова маса тешка је три милијарде тона и састоји се од елемената који се налазе у свим малим планетама. Његове камене стене сасвим су чврсте, али у њима се могу избушити склоништа против неких већих метеорита. Вештачки сателит не може да пружи човеку ни издалека такву сигурност, јер је мањи, лакши и пре је подложан оштећењима из свемира. Дакле, Хермес би могао да буде сигурно успутно одмаралиште.

Замисао је свакако занимљива, али постоји крупна тешкоћа да би се она остварила. Наиме, Хермес је близу Земље, али није њен сателит. Како да постане то? Пољски научник сматра да тешкоћа није непремостива. Наиме, помоћу јонских мотора на млазни погон, чије се остварење налази „у ваздуху" од пре неколико година, астероид би кренуо на пут око Земље и добио нову путању.

Мада цео пројект припада још области маште, тешко је рећи да је неостварљив. Јер, кад је у питању астронаутика, многи неостварљиви предлози постали су већ стварност.

Медицински преглед лутака

Пре стотину и више година у Енглеској је владао пуритански дух који се одликовао претераном моралношћу. Колико је ово било штетно показаће следећи пример недавно изнет у једној енглеској историји медицине. Наиме, руковођене својим етичким принципима, многе жене су одлазиле лекару на преглед носећи са собом лутку. На питање лекара, болесница је показивала на лутки оболело место и објашњавала у чему се састоје њене тегобе.

Најчистија фабрика у Европи

Према француској штампи, прва беспрекорно чиста фабрика у Европи започела је рад крајем прошле године, у месту Нант-Шевире, у Западној Лоари. То је нова електрична централа која се снабдева подземним плином из Ангулема. У њој је рад аутоматизован до те мере да човек не учествује ни у снабдевању машина горивом нити пушта струју кроз електричне водове. Нема ни дима ни прашине. Да би оваква електрична централа могла да почне рад било је потребно пронаћи стотине нових апарата као што су разни укључивачи, транзистори, фотоћелије, маностати и телевизиске камере. Они који су је посетили, кажу да између ње и обичне електричне централе нема никакве сличности. Заједничко им је само то што обе производе струју.

Безбедност помоћу осветљења

На сваком аеродрому постоји низ рефлектора који служе пилотима као ознака где се налази и у ком се правцу пружа писта за ноћно слетање. А није се једном догодило да су пилоти пошли у погрешном правцу зато што су их нека друга светиљка или фар аутомобила одвели на другу страну. Овакви случајеви су могући једино кад је густа магла. Да би се избегле несреће, на аеродрому у америчкој луци Ситлу постављени су такви рефлектори који се пале и гасе један за другим и недвосмислено указују правац за слетање. Они, уствари, „воде" авион.

ЏЕПНИ АПАРАТ ЗА ГАШЕЊЕ ПОЖАРА У КОЛИМА И СТАНУ

Пластифе је најједноставнији апарат за гашење пожара. То је уствари флашица од пластичне масе. Притиском на њену површину избацује се

прах који спречава сагоревање продуката као што су бензин, алкохол, уље, масноће, бутан, петролеј итд. Веома је користан за спречавање пожара у колима или у стану.

ЕКОНОМИЧНИЈЕ ЗАПРАШИВАЊЕ

Један нови механизам за запрашивање поља начињен је у Енглеској. Његова вредност је

нарочито у томе што троши упола мање хемикалија него досад. Пропелер, покретан ветром, избацује кроз једно решето хемикалије које се распрше у тако ситне капљице да стварају праву маглу.

КВАЛИТЕТ ЗУБА

Обично се мисли да квалитет зуба зависи од исхране. Ово је донекле тачно, кажу стручњаци. Али, пошто се зуби и глеђ на њима образују још пре но што они избију потребно је узимати добру храну за време самог формирања зуба.

ВРТ ДИНОСАУРУСА

Век џиновских гмизаваца, поглавито диносауруса, трајао је, грубо узевши од пре 180.000.000 до 70.000.000 година. Најкаснији, а можда и најважнији период овог раздобља зове се креда.

Ниједна област на свету није нам дала толико фосилних скелета из периода креде као предео око Црвене Реке, у канадској покрајини Алберти. Због тога су грађани Калгарија, једног од највећих градова Алберте, најмили 1935 године даровитог уметничког столара, Џона Канерву да изради модел једног бронтосауруса у природној величини. Његово дело толико се свидело публици, да је од Канерве затражено да изради још неколико модела диносауруса за чије је смештање био одређен један велики део зоолошког врта у Калгарију. Данас се тамо налазе педесет и три модела џиновских гмизаваца. Џон Канерва, пореклом Финац, коме је већ 76 година, посветио је свој живот стварању овог необичног зоолошког врта. Сада му у раду помаже његов син Бил. Између осталих животиња, Канерва је начинио и моделе џиновских корњача (палеосцинкуса) и птеродактила, птице чија кожната крила потсећају на крила слепог миша.

Чувајте руке

Шест прстију на једној руци! То свакако још никад нисте видели. Али, зато сте вероватно приметили да неко има четири или чак два прста. Они који недостају изгубљени су обично у некој несрећи при раду.

Ова рука са шест прстију, висока пет метара, диже се према пролећном небу испред Палате сајма у Бечу да би, гласније но што би се могло рећи, и очигледније, без престанка опомињала да су руке човеково најдрагоценије оруђе. Јер статистичари су израчунали, да само у Аустрији у несрећама при раду радници изгубе 1.656 прстију. Стога: „Чувајте своје руке док радите".

НЕПОЗНАТО

Никада није могло бити утврђено колико у свету има разних врста дрвета. Према последњим статистичким подацима, само у Северној Америци расте преко хиљаду, док их у другим деловима света има свакако знатно више.

ГОСПОДАР ОБЛАКА

Далеки север вероватно никада није имао пилота као што је био Харолд Гиљем. У годинама које се могу сматрати пионирским за поларну авијацију — између 1920 и 1936 — једна групица пилота покушавала је да докаже свету да се и поларни крајеви могу користити за летове. Гиљем је добио надимак „Господар облака". За њега ветар, магла и ноћ као да нису претстављали никакву препреку. У то доба пилоти на Аљасци су вршили све могућне дужности, почевши од преноса поште па до снабдевања затрпаних села храном и спасавања рањеника. Ево једног догађаја из живота Харолда Гиљема.

Јак ветар је на махове брисао снегом покривену равницу аеродрома и тресао капке на прозору бараке у којој су се налазили метеоролошки инструменти и радиостаница.

Хок Виљемс је седео на столици крај стола и полако сркао врућ чај што га је малопре за себе и свог пријатеља скувао на бубњари која је тутњала у средини собе. Жута светлост је испуњавала малу просторију.

Није много размишљао

Гиљем, човек средњег раста, широких плећа и као угаљ црних очију стајао је поред прозора и посматрао ледену пустош напољу.

— Шта кажу метеоролошки извештаји? — упита преко рамена Хока.

— Ништа нема од летења. Магла и још јачи ветар са снегом у току ноћи.

Још једном погледа празну пољану, а онда уморно слегнувши раменима Гиљем пође до чивилука, скиде бунду и крену ка вратима. Већ хтеде да их отвори а споља се зачу узбуђено лупање.

У собу улете задихани Индијанац и једва успе да исприча како је стари трапер Мек Крири, познат под надимком „поштени Џон", пао низ степенице у подрум и како му се велика гвоздена кука забила у стомак. Он је стално понављао: „Мек Крири умире. Мек Крири умире".

У варошици није било ниједног лекара. Најближи се налазио у Кеникоту, удаљеном 200 километара од Копера.

У питању је био човечији живот. Гиљем није много размишљао. Једино је он могао покушати да пребаци старог трапера до лекара. Али то је био подухват раван лудој авантури. Требало је летети по оваквом невремену и то још ноћу. Ако би чак и успео да узлети, нису постојали никакви изгледи да по мраку пронађе правац до Кеникота јер још није било радара а радио-везе су биле врло слабе и несигурне.

Док је вршио последње припреме на својој „Ласти" коју је уз помоћ механичара изгурао на писту Индијанци су на носилима донели онесвешћеног старог Мек Кририја. Сместили су га у кабину а он је стално јечао.

Пошто се рукова са Хок Виљемсом и механичарима Гиљем се успентра на своје седиште. Није се могло видети ништа ни на десет метара пред собом. Са стране, дуж провизорне писте, упалили су неколико бурића са катраном и нафтом да би му некако означили правац бар за узлетање.

Машина се пела у мрак

Да би испробао мотор даде неколико пута гас. Звук је био јак и равномеран. Онда нареди да уклоне балване испод точкова и авион полете низ писту. Упаљена бурад су се претворила у низ малих светлих буктиња и Виљемс лагано повуче палицу ка себи.

Лака машина поче да се пење у мрак и висинометар ускоро показа цифру 300. Гиљем лагано поче да искреће авион на леву страну и свега неколико секунди касније поред самог десног крила промаче црна сенка брега. Нетремице је гледао инструменте. Када се попео на жељену висину управи авион ка југозападу.

Јаки удари ветра захватили су крила и бацали авион час на једну, час на другу страну. Искусни пилот је још јаче стезао командну палицу и покушавао да му се одупре. У једном тренутку зачуо је у слушалицама слаби глас спикера из Кеникота: „С—17... С—17... Гиљем... Гиљем... Покушавамо да вам дамо правац..."

А онда се све опет утишало. Кабину авиона испуњавало је само брујање мотора, јечање рањеника и фијукање ветра по крилима.

На аеродрому у Кеникоту је за то време било врло живо. Сви пилоти који су се ту затекли и многи људи из места стајали су испред зграде и узбуђено разговарали. Познавали су Гиљема и његове подвиге, али ово што је данас чинио није се догађало у овим крајевима. Стари расклимани ватрогасни Форд стајао је спреман на ивици узлетишта.

Добар Гиљемов пријатељ Оскар Винчел причао је о неким њиховим заједничким доживљајима.

Зачуло се брујање

— Једног дана смо летели по олујном и облачном времену. Да би поштедео авион Гиљем се попео изнад облака који су се пружали као бескрајно непрозирно море. У једном тренутку се кроз расцепане облаке под нама указала мала чистина где смо се могли спустити али Гиљем није искористио ту прилику већ је наставио да лети одређеним правцем. Мирно је пушио цигарету као да се налази код куће а не у авиону у коме готово више није било бензина. После извесног времена почели смо да кружимо. Знао сам да се негде доле, међу планинама, налази аеродром али облаци испод нас су били толико густи да се ништа није видело. Кружили смо дуго а онда је Гиљем одједном одузео гас и почео да се спушта. Утонули смо у облаке. Био сам сигуран да ћемо налетети на неку литицу. Затворио сам очи. Када сам их поново отворио већ смо испловили из облака и тачно испод нас се налазио аеродром. Атерирали смо и Гиљем искочи из авиона.

— Зар нећеш да га одвезеш до хангара? — упитао сам га.

— Не, везаћемо га овде.

— Боље ће бити да га склонимо са ветра, — инсистирао сам.

Тада је скоро викнуо на мене:

— Рекао сам да ћемо га оставити овде!

Погледао сам на сат за гориво. Резервоар је био празан. Нисмо имали више ни капи.

Група људи се наједном ускомеша. Тамо горе, од севера, зачуло се тихо брујање авионског мотора.

Док су се зраци сунца пробијали

Лекар дохвати торбу са инструментима и сви потрчаше ка залеђеном језеру које је служило као писта. Људи су из мрака неуморно махали светиљкама и бакљама. Звук се ускоро претвори у грмљавину и над самим главама пролетеше им светла Гиљемовог авиона. А онда се из стотина грла проломи громко „Ура".

Али ово још није био крај за Гиљема, иако је успео да се спусти како се само могло пожелети. Пошто су рањеника пренели до зграде хирург га је прегледао али је изјавио да не верује да ће старац доживети јутро.

Стари трапер је затворених очију јечући, стално дозивао сина. А он се налазио у граду Кордова 320 километара од Кеникота.

Још једном те ноћи Гиљем крену на свом апарату и поред свих наваљивања пријатеља да остане. Док је поново хрлио кроз мрак, овог пута сам, чинило му се да води битку у име целог људског рода против стихије и смрти.

Приликом спуштања у Кордови један точак му пропаде кроз лед. Авион се наже на ту страну делимично утонувши у плитку воду. Једна спона десног крила била је сломијена. Гиљему и особљу аеродрома требало је пуна три сата да извуку авион на раван лед. А он је после свега поново насуо бензин у резервоар и спремао се да крене.

— Ти си луд ако пођеш са искиданом спојком на крилу, — рече један глас.

— Лед је врло танак, одвраћао га је други.

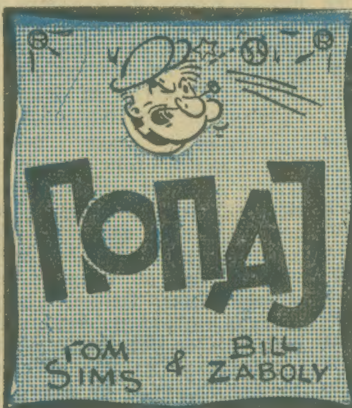
Али Гиљем није обраћао пажњу на савете. Закопчао је капу, угурао свог путника у кабину и полетео преко танког леда који је за њим пуцао. У Кеникот је стигао у саму зору. Мек Крири је био још жив.

Док су се први зраци сунца пробијали кроз облаке Гиљем је лагано ишао ка малом хотелу у коме га је чекала постеља. Али сваког часа из ње су могли да га дигну да би негде поново доказао како човек може да се дохвати у коштац са природом.

ЗДРАВО!

Кад год се двоје младих, свеједно ког рода, први пут сретну, њихово упознавање и евентуални споразум за дугорочно пријатељство веома је интересантно. Стрпљиви фотограф свакако је дуго чекао да би успешно приказао овакво упознавање.

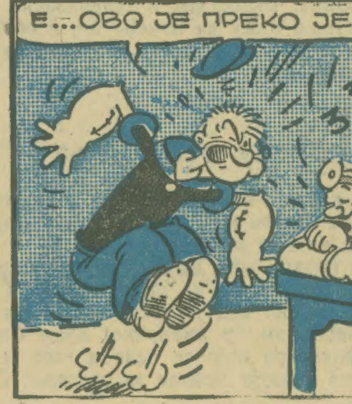

Учимо шах

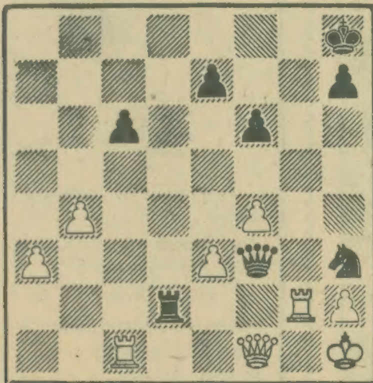
LXXI

Дешавало вам се, нема сумње, да изгубите или ремијем завршите партију коју сте могли добити. После, кад анализирате партију, ви се нервирате и сами себе питате: „Како ми се ово могло догодити? Како нисам видео овај потез? Као да сам слеп!"

Ако у таквим тренуцима треба нешто утешно да вам се каже, онда знајте ово: нема шахисте коме се то није догађало. Чак и велики мајстори, па и прваци света, понекад не виде оно што други лако уоче.

Смислов је био првак света, а можда ће опет бити, па и он зна да учини очигледну грешку.

На једном турниру, пре десет година, партија коју је Смислов као црни играо са шведским мајстором Ериком Лундином добила је, при крају, овакав изглед:

Шта је урадио Смислов? Скакачем је давао вечити шах и партију завршио нерешено, а могао је, без икакве муке, да буде победник. Можда ће неко и од вас видети оно што један од највећих шахиста данашњице није видео: Тд2—ф2. Шта би се догодило с белим да је Смислов повукао тај потез? Дао би даму за топа, а то значи да би се убрзо нашао пред поразом, или би одмах био матиран. То се на први поглед види.

Учите се на сопственим грешкама, али имајте на уму да и генијални шахисти праве грешке!

Кревет на овој слици, тежак 83 килограма, може да се унесе кроз врата и у лифт. Конструисан је да би се уштедело време болничаркама и трошкови за специјалне уређаје. Он се може по жељи пацијента, који њиме управља помоћу електромотора, довести из хоризонталног у усправан положај. Болесници који се опорављају од паралитичних обољења могу се готово потпуно усправити иако не могу да стоје.

* * *

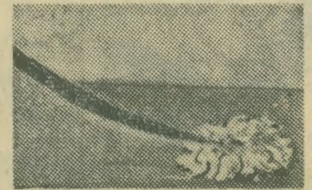
Мапа у три димензије на којој су претстављене Сједињене Америчке Државе израђена је од веома јаке пластичне материје. Величина ове мапе је 46 са 73 сантиметра, а намењена је ученицима који по њој могу да цртају, да боје, бришу, па чак и да је перу.

* * *

Вештачки Земљин сателит од пластичне масе пречника 3 метра, а тежине 45 килограма израђен је у Истражном центру у Вирџинији. Користиће се за преношење радио и телевизиских таласа око света и помоћи ће поморцима да одређују курс пловидбе. Лопта је превучена алуминијумом да би била видљива са Земље.

Да ли знате?

МЕТЛА СА САВИТЉИВОМ ДРШКОМ

„Флекси-моп" је метла са ресама изванредно практична захваљујући својој савитљивој пластичној дршци која омогућава домаћици да је завуче свугде испод намештаја.

СВЕ ОД ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

Пре извесног времена претставници Источне Немачке отворили су у Москви изложбу својих последњих достигнућа у вези с пластичном масом.

Удобне фотеље, на изложби, пресвучене су пластичним материјалом у живим бојама а наслони су од пенасте гуме. Лустери дивних облика и боја направљени су од меког поливинилхлорида — термопластичне материје.

Кухиње и купатила су нарочито удобни и лепи. Доскора је трошено много метала на њих, а данас међутим, почев од лавабоа па до каде која је тешка свега седам килограма (према 80 пређашњих), све је од пластичног материјала.

НЕПОЗНАТА СВОЈСТВА ПАМУКА

Енглески лист „Лансет" недавно је посветио један чланак болничким постељним чаршавима за које каже да често преносе болести. Напис је оставио на читаоце велики утисак, јер нико није могао да очекује закључке које је писац извео.

Као што је многима познато, патогене бактерије, нарочито стафилококе, које су врло отпорне према антибиотицима, претстављају за лекаре велики проблем. У току последњих неколико месеци особље у неким америчким болницама запазило је праву епидемију чирева код својих болесника иако у њиховим установама влада примерна чистоћа. Тек после скорашњег искуства у једној енглеској болници, о чему говори „Лансет", указује се на начин да заразе буду смањене.

Прво је уочено да свеже опрани чаршави дезинфиковани амонијаком веома повољно делују на смањење преношења заразе. Затим да чаршави од синтетичког влакна терилена, без обзира колико се пута мењају и дезинфикују, не утичу повољно на смањење обољења. Али, ако се наместо простирки од вуне и синтетичких тканина употребе чисти чаршави од памука, они не преносе заразу. Како засада изгледа, само памучна тканина је у стању да средству за дезинфекцију омогући потпуно убијање клица. Из тога се изводи закључак да у болницама треба избегавати чаршаве од ма какве друге сировине изузев од памука.

ЕЛЕКТРИЧНИ ИМПУЛСИ КОНТРОЛИШУ ПОНАШАЊЕ ЖИВОТИЊА

Добро храњени пацови могу постати јако дебели под утицајем електричних дражи на мозак. Научници су пронашли да је могуће контролисати исхрану, спавање и понашање животиње помоћу електричног дражења појединих делова мозга у области хипоталамуса.

Оштећење или разарање једног места на овом делу мозга може довести до огромне прождрљивости животиње: да узима два-три пута већу количину хране него обично и повећава тежину масних ткива која чине 70 отсто њене укупне тежине.

Друга област мозга контролише емоције. Научници су дражили те емотивне зоне на мозгу мачке. Тако је она научила да се плаши беле кутије коју је дотада волела, и да из ње искаче и бежи у црну. Мачке такође могу научити да контролишу свој апетит и да чак избегавају храну.

МЕКА ТКИВА — ОКОШТАЛА У ЛАБОРАТОРИЈИ

Научници су успели да у лабораторији створе кост од меких ткива појединих животиња — од тетиве у репу пацова, од коже телета и заморчета. Користили су се процесом за који се мисли да претставља основу у стварању костију и зуба. Научници са универзитета из Масачусетса сматрају да ће се помоћу овог метода открити нове могућности за брже срашћивање преломљених костију. Вероватно ће се наћи и начин да се спречи артериосклероза која уствари претставља стврдњавање — закречавање меких ткива у организму.

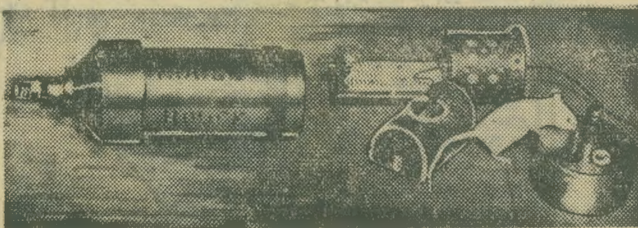
У лабораторији овог универзитета научници су успели да издвоје конце макромолекула из меких ткива и да их отврдну уграђивањем кристала у њих. Делићи овако добијеног чврстог ткива потпуно су слични правој кости. Њихова тврдоћа је доказана при испитивању X зрацима и електронима.

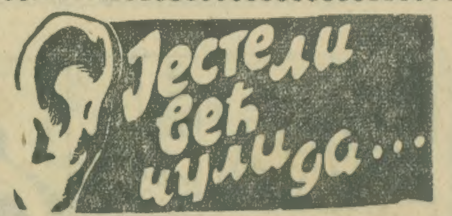
ДА ЦИГАРЕТА НЕ БИ ПАЛА

Направљена је пепељара од керамике на чијем се лежишту за цигарету налази опруга осетљива према топлоти. Кад пушач ту остави цигарету и заборави је, опруга се загреје и убацује је у пепељару.

ПОСЛЕДЊЕ ПРОВЕРАВАЊЕ

Бенџи, мали бели миш врши последњи преглед свих делова капсуле пре него што ће полетети у васиону. Иза њега је кавез у који ће бити смештен, а уоколо инструменти за контролисање његовог организма у току летења.

...најстарији познати уџбеник метеорологије написао је Аристотел, 350 година пре наше ере.

... до данас још никад није нађен ниједан мртав горила.

... у једној цркви у енглеском граду Колсебију мишеви изгледа гаје нарочиту „наклоност" према црној боји. Наиме, они гризу и уништавају само црне дирке на црквеним оргуљама, док беле остају нетакнуте.

... од 1 јануара ове године и у Јапану је заведен метарски систем.

... у музеју пољопривреде у Каиру налази се један хербаријум који потиче из 1450 године. Хербаријум уствари претставља тачну копију цртежа 275 биљака које је непознати старо

египатски уметник израдио на гранитним зидовима у храму бога Амона у Луксору.

... још стари Грци и Римљани употребљавали су за трпезом салвете. У старом веку био је обичај да сваки гост позван на гозбу понесе са собом свој салвет.

... многе скупоцене орхидеје, које се у Европи и Северној Америци плаћају малте не сувим златом, расту у својој јужноамеричкој постојбини као коров.

... на Ајфеловој кули, која је недавно прославила седамдесети рођендан, стално је упослено 280 осо-

ба: инжењера, механичара, ватрогасаца, продаваца „успомена" и ресторанског особља.

... једна мала америчка риба има у свом репу неки радару сличан орган. Захваљујући томе она са истом лакоћом може да плива и уназад избегавајући спретно све препреке.

... пре сто година први пут је утврђено да код извесних особа поленов прах изазива дуготрајну и непријатну кијавицу, тазвану „грозницу сена".

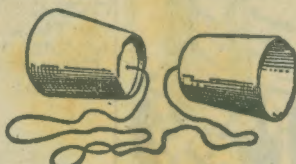
Дедине вештине

ЗАГОНЕТКЕ

Реч кад друго слово мења,
са А биће вода лења,
са И гушче ту се брчка,
са О свaком лице збрчка,
са Е скида о гране плод,
са У биће бачви род.
(баре, бире боре, бере, буре)

То оружје још постоји,
као сабља важи,
њему додај предлог који
трећи падеж тражи.
Животиња биће тада...
у домаће она спада.
(Мач—ка = мачка)

ТЕЛЕФОН ОД КАРТОНА

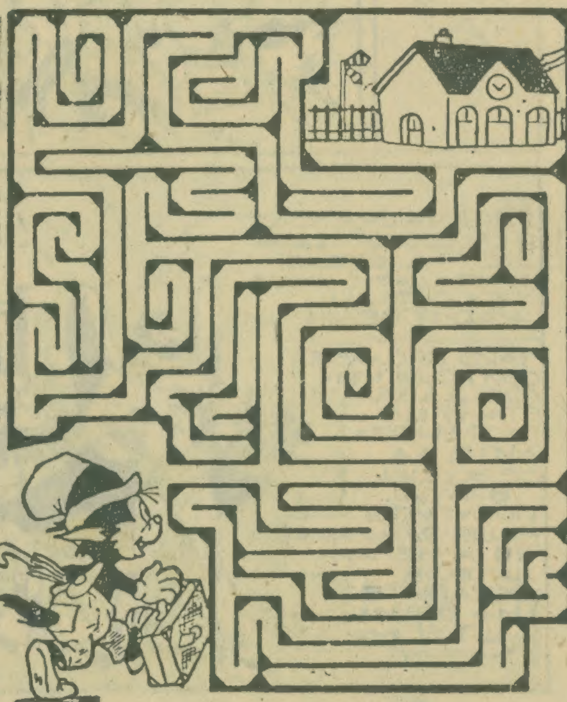
Набавите две мале картонске кутије. Провуците танак канап од шест до осам метара кроз малу рупу на дну и направите чвор на сваком крају узице. Ако хоћете, кутије преправите као чаше

(види слику 1). Кад затегнете узицу овај врло једноставан „апарат", понашаће се као прави телефон и служиће вам истовремено као одашиљач и прималац гласа. Ако хоћете јачи апарат, прекрите картонско дно пергаментом који ћете исправити и залепити за ивице.

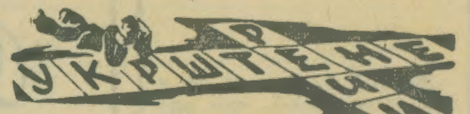
На слици 2 види се како можете да направите звучну чегртаљку. На врху дрвеног штапа обложеног смолом зарежите место где ћете привезати канап од пола метра дужине. Направите чашу од картона и кроз рупу на дну провуците канап и завежите чвор. Обмотајте штап канапом. Окрећући брзо малу чашу, ви ћете производити звуке чегртаљке.

МАЛИ ВУК НА ПУТУ

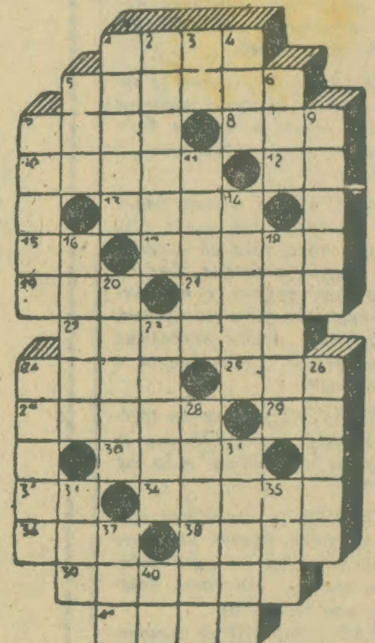
Вучић хоће да ухвати воз. Међутим станица је далеко, а он има још само пет минута времена. Уствари могао би да стигне пре поласка воза, али под условом да не пође погрешним путем.

Хоћете ли да му помогнете?

Водоравно: 1) зимзелено дрво; 5) врста угља; 7) место у Војводини; 8) наша река; 10) држава у Азији; 12) хемиски знак за рашијум; 13) један гас; 15) осовина; 17) стари египатски писац; 19) наш пливачки клуб; 21) птица грабљивица; 22) планина у Грчкој; 24) државна благајна; 25) презиме познате филмске глумице и певачице; 27) прича у сликама; 29) једна нота; 30) полуострво на северу Европе; 32) два сугласника; 34) нагомилан речни материјал; 36) снови; 38) мера за тежину; 39) земља у Африци; 41) музички инструмент.

Усправно: 1) мелодије; 2) такмичење веслачких чамаца; 3) историско место у Малој Азији; 4) презиме немачке филмске глумице; 5) прост број; 6) стари феничански град; 7) страна света; 9) лука на обали Јужног Кинеског Мора; 11) опера од Маснеа; 14) нашија; 16) наш спортски лист; 18) премијер УАР; 20) страно мушко име; 23) једно сазвежђе; 24) грофовија у Енглеској; 26) летовалиште на Хвару; 28) врста тканине; 31) једна електрода; 33) врста антилопе; 35) лична заменица; 37) француски књижевник; 40) прва два слова азбуке.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) не; 3) Вари; 5) биланс; 7) газ; 8) „Дим"; 10) Аре; 11) Рила; 12) Р(оберт) К(ох); 13) ајај; 14) Абадан; 17) Овен; 18) главар; 20) алир; 21) ар; 23) киви; 24) ала; 25) они; 26) Пит; 27) Ајачио; 30) Арас; 31) ак.

Усправно: 1) Нал; 2) Ера; 3) Визе; 4) Инџијана; 5) барка; 6) силан; 7) гар; 9) мај; 11) Рапев; 15) Боливија; 16) Авари; 18) глина; 19) рашио; 20) ако; 22) рат; 24) апис; 28) ара; 29) чак.

ГЕОЛОЗИ

У једном друштву води се разговор о геолозима и један од присутних каже:

— Геолози имају сасвим нарочите појмове о времену и старости. Сто година за једног геолога не значи баш ништа!

— Авај! — згрануо се Шиља.

— Зашто си се Шиљо, толико препао?

— Како зашто? Ви то хладнокрвно питате, али ја сам једном геологу позајмио 10.000 динара и то на најкраће време.

РАСИПНИК

— Рајо, Рајо, ти си постао велики расипник. Поједеш бутер са хлеба, а хлеб оставиш, — грди га ујка Паја.

— Напротив, ујка Пајо, ја сам јако штедљив. Чувам овај исти хлеб да на њему намажем још једном бутер.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта све значи реч ведета?
Шта је китајка?
Шта је минтан?
Шта је брактеат?
Шта је гипира?
Шта су дафнефорије?

ОДГОВОР:

ВЕДЕТА *је назив за лак и брз ратни бродић, који служи за извиђање. Наоружан је митраљезима или малим топом, а снабдевен радио-станицом и рефлекторима. Затим, то је назив и за коњску патролу од три лица, па за стражару на бедему тврђаве, а у позоришту означава познатог глумца или глумицу, позоришну звезду.*

КИТАЈКА *(руска реч) је врста танке памучне тканине обично плаве и црвене боје. Увелико се употребљава у Сибиру.*

МИНТАН *је мушки хаљетак од белог или црног сукна или чохе, ређе од ланеног или памучног платна. Има дуге и уске рукаве, с пешевима преклопљеним на прсима. Носио се у неким пределима наше земље, у Албанији и Сардинији.*

БРАКТЕАТ *је немачки средњовековни новац. Обично је прављен од сребра, ређе од злата.*

ГИПИРА *је чипка код које су поједине фигуре нарочито испупчене јер се раде дебелим концем: свиленим, златним или сребрним.*

ДАФНЕФОРИЈЕ *су свечаности одржаване у Теби у част Аполона. На њима је један дечак, називан дафнефор, носио маслинову грану обвијену ловором.*

БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојилко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 — Текући рачун број 101 707/1 82 Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450, за иностранство: годишња 1.200 полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају